

**ILMASTOKOKOUSTEN AIKAINEN
ILMASTONMUUTOSKESKUSTELU HELSINGIN SANOMISSA
OIKEUTTAMISTEORIAN NÄKÖKULMASTA**

Pirkko Merikivi

Maisterintutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2019

TIIVISTELMÄ

ILMASTOKOKOUSTEN AIKAINEN ILMASTONMUUTOSKESKUSTELU HELSINGIN SANOMISSA OIKEUTTAMISTEORIAN NÄKÖKULMASTA

Pirkko Merikivi
Sosiologia
Maisterintutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Markku Lonkila
Syksy 2019
66 sivua

Tutkielman tarkoitus on selvittää, millaisia oikeutuksia vaateille, eli poliittisessa keskustelussa esitetyille strategisille vaatimuksille, esitetään ilmastonmuutoskeskustelussa sekä millä tavoin eri toimijat perustelevat näkemyksiään. Tutkimuksen aineisto koostuu Helsingin Sanomista vuoden 1997 Kioton, vuoden 2009 Kööpenhaminan ja vuoden 2013 Varsovan ilmastokokousten ajalta kerätyistä ilmastonmuutosta käsittelevistä lehtijutuista. Analysoin aineistoa Luc Boltanskin ja Laurent Thévenotin kehittämän oikeuttamisteorian näkökulmasta. Teorian mukaan kiistakysymyksiä pyritään ratkaisemaan vetoamalla johonkin yleiseen periaatteeseen tai arvoon.

Tutkimusmenetelmänä on sovellettu versio julkisen oikeuttamisen analyysistä, jossa hyödynnän oikeutusten lisäksi puhuja- ja tematiikkamuuttujia. Jäsennän tulokset kolmeen osaan. Ensiksi teen kvantitatiivisen yleiskatsauksen oikeutusten käyttömääristä. Toiseksi esittelen tarkemmassa kvalitatiivisessa analyysissä, millä tavalla oikeutuksia käytetään kussakin tutkimusprosessin aikana valikoituneessa tematiikassa eli kiistakysymyksessä, jotka ovat ilmastokokousten järjestyksen ratkaisuvaihtoehtona, maiden välinen vastuunjako, päästökaupan tehokkuus sekä suhtautuminen vihreään teknologiaan osaratkaisuna ilmasto-ongelmaan. Lopuksi tutkin ristiintaulukoimalla, millaisia mahdollisia eroja eri puhujien väliltä löytyy.

Ilmastonmuutoskeskustelussa eniten käytetyt oikeutukset ovat ekologian, teollisuuden ja markkinoiden maailman oikeutuksia sekä kansalaisuuden maailmaan sisältyviä demokratia- ja oikeudenmukaisuusoikeutuksia. Oikeuttamisteoriaan sisältyviä arvoja ei juurikaan kritisoitu. Ilmastokokouksia pidetään tärkeinä niiden haasteista huolimatta. Kehitysmaiden nähdään olevan vähemmän vastuussa kuin teollisuusmaiden, mutta niitäkin pidetään vastuullisina. Päästökauppaa kannatetaan periaatteellisesti, mutta sen toimivuus käytännössä kyseenalaistetaan. Suhtautuminen vihreään teknologiaan on hyvin positiivista. Kansalaisyhteiskunnat ovat journalistien ja hallitusten suosiossa, tehokkuusajattelu asiantuntijoiden suosiossa, kun taas kansalaisjärjestöt käyttävät suhteessa muita enemmän ekologian maailman oikeutuksia ja vähemmän markkinaoikeutuksia.

Koska teollisuuden, ekologian ja markkinoiden oikeutukset ovat yleisiä ja oikeutusten kritiikki on suhteellisen harvinaista, tuloksien ilmentävän yhteiskunnassamme hallitsevaa ekologisen modernisaation ympäristöpoliittista paradigmaa, jossa uskotaan ympäristöongelmien ratkaisumahdollisuuteen nykyisten taloudellisten, sosiaalisten ja poliittisten instituutioiden puitteissa.

Avainsanat: oikeuttamisteoria, julkinen keskustelu, sanomalehti uutisointi, ilmastonmuutos

Sisällysluettelo

JOHDANTO.....	1
Tutkimuskysymykset.....	3
Aineisto.....	4
Tutkielman rakenne.....	5
AIKAISEMPI TUTKIMUS ILMASTONMUUTOSKESKUSTELUSTA.....	6
Ilmastonmuutoksen käsittelyn laajuus mediassa.....	6
Ilmasto-ongelman saaman mediahuomion vaihtelun syyt.....	7
Keskustelun sisältö ja teemat.....	8
Oikeuttamisteorian aiempi käyttö ilmastonmuutoskeskustelun analyysissä.....	11
OIKEUTTAMISTEORIA.....	15
Oikeuttamisen maailmojen esittely.....	16
Esimerkit oikeutuksista ilmastonmuutoskeskustelussa.....	18
Mahdolliset lisäykset oikeutusten jaotteluun.....	19
Oikeuttamisen maailman sisäinen kritiikki.....	19
Oikeuttamisen maailmojen mahdolliset suhteet toisiinsa argumentoinnissa.....	20
AINEISTO JA MENETELMÄT.....	21
Aineistossa valmiiksi olevan koodauksen logiikka.....	22
Koodauksen yleiset periaatteet.....	22
Muuttujat.....	23
Analyysin vaiheet.....	27
TULOKSET.....	30
Oikeutusten käyttömäärä.....	30
Ensimmäinen tematiikka: kuinka tärkeä ja hyvä osaratkaisu ilmastokokoukset ovat?.....	32
Toinen tematiikka: millä tavalla vastuu pitäisi jakaa maiden välillä?.....	37
Kolmas tematiikka: päästökaupan tehokkuus päästöjen vähentäjänä.....	42
Neljäs tematiikka: vihreä teknologia osaratkaisuna ilmasto-ongelmaan.....	45
Eri toimijoiden käyttämät oikeutukset.....	48
POHDINTA.....	51
Aineiston puutteet ja rajoitukset.....	51
Kansainvälinen vertailu aikaisemman tutkimuksen valossa.....	53
Dogmaattinen suhtautuminen demokratiaan.....	57
Tulosten kontekstualisointi ilmastopolitiikkaan.....	58
Ilmastonmuutoksen hallinnan vastuukysymykset.....	62
LÄHTEET.....	63

JOHDANTO

Nykyään on yleisesti hyväksytty fakta, että ilmasto lämpenee, että ilmastonmuutos johtuu ihmistoiminnasta ja että se on vakava ongelma. Vuoden 2016 Nuorisobarometrissä 85 prosenttia nuorista oli sitä mieltä, että ihmisen vaikutus ilmastoon on tosiasia ja 86 prosenttia uskoi tulevien sukupolvien kärsivän, jos nykyinen ympäristön tuhoaminen jatkuu. Lisäksi 66 prosenttia ajatteli, että tuotantoa ja kulutusta on vähennettävä ja 68 prosenttia vuoden 2018 Nuorisobarometrin vastaajista koki turvattomuutta tai epävarmuutta ilmastonmuutoksen takia, mikä ilmentää nuorten asennetta ongelman vakavuudesta. (Piispa & Myllyniemi 2019)

Ilmastonmuutos on lisäksi valtavirtaistunut siten, että se on nykyään kaikkien suomalaisten puolueiden puolueohjelmassa mukana, vaikkakin osa puolueista kannattaa paljon kunnianhimoisempia ilmastotoimia kuin toiset. Esimerkiksi Perussuomalaiset, joita ei tunneta ympäristöpuolueena, kertovat haluavansa turvata tuleville sukupolville hyvinvointia tukevan elinympäristön ja kannattavansa kestävää kehitystä erillisessä Ympäristö- ja energiapolitiikka-esitteessään (Perussuomalaiset 15.1.2019).

Siitä huolimatta, että ilmastonmuutos on yleisesti hyväksytty vakavaksi ongelmaksi, sen ratkaiseminen tuottaa suuria vaikeuksia. Ilmastonmuutos on Ulrich Beckin teorisoimalle myöhäisteolliselle riskiyhteiskunnalle ominainen hankalasti ratkaistavissa oleva ongelma: toisin kuin satunnaiset ympäristöonnettomuudet, sitä ei ole helppo rajata paikallisesti, sosiaalisesti tai ajallisesti. Se on globaali, maiden rajoista piittaamaton ongelma, joka hiipii salakavalasti arkeemme. (Valkonen & Saaristo 2010, 17)

Ilmastonmuutos on sekä syidensä että ratkaisuvaihtoehtojensa suhteen monimutkainen ongelma. Se ei kunnioita maiden tai politiikan perinteisesti rajattujen osa-alueiden rajoja, joten ratkaisu vaatii niiden yhteistyötä. Kaikki maailman maat tuottavat vaihtelevassa määrin kasvihuonekaasuja yhteiseen ilmakehäämme, ja päästölähteisiin lukeutuvat muun muassa teollisuus, maa- ja metsätalous, tavaroiden ja ihmisten kuljetus. Nämä kaikki päästölähteet ovat jollain tavalla ihmisille välttämättömiä tai niitä ei ainakaan voi realistisesti kieltää ja lopettaa, koska meille on vakiintunut teollinen yhteiskunta ja elämäntapa. Pelkästään luonnontieteellisestikin ajateltuna ongelman luonteeseen sisältyvät monentyyppiset hiilinielut, sen seurausten alueellinen vaihtelu maapallolla ja erilaisten maankäyttömuotojen vaikutukset päästöihin.

Ja koska ilmastonmuutos ei kunnioita perinteistä politiikan osa-alueiden jakoa, vaan se koskettaa jollain tavalla niitä kaikkia suoraan tai epäsuoraan, se liittyy myös hyvin moniin muihin poliittisiin tavoitteisiin ja suunnitelmiin. Millaiselta näyttäisi esimerkiksi sosiaalipolitiikka, joka tukee kansalaisten hyvinvointia ja suojelee ympäristöä, vai onko sellainen edes mahdollinen? Entä millainen olisi talouspolitiikka, joka mahdollistaa jatkuvan talouskasvun tavoitteen jatkamisen, mutta tuottaa samalla vähemmän kasvihuonekaasupäästöjä, vai onko sellainen mahdollinen? Millä tavalla ilmastonmuutos ja erilaiset ehdotetut ilmastotoimet vaikuttavat köyhiin ja rikkaisiin maihin tai maiden sisällä jo valmiiksi epätasa-arvoisessa asemassa oleviin ihmisryhmiin?

Kaiken kaikkiaan eri ihmisillä on eri käsityksiä siitä, mitkä muista poliittisista tavoitteista ovat ristiriitaisia, yhteensopivia tai toisiaan tukevia päästövähennystavoitteen kanssa, ja millä tavalla toistensa kanssa ristiriitaiset tavoitteet pitää priorisoida. Ilmasto-ongelman monimutkaisuuden takia ei ole ihme, että ilmastonmuutokseen liittyen tehdään hyvin monenlaisia eri väitteitä, myös keskenään ristiriitaisia, ja niitä perustellaan hyvinkin eri tavoin. Ilmastopolitiikan ymmärtämiseksi ja lopulta ongelman ratkaisemisen takia onkin tärkeää ymmärtää, millaisten arvojen pohjalta näitä väitteitä ja perusteluja tehdään ja millaisia intressiristiriitoja eri toimijoiden välillä on.

Ilmasto-ongelman ratkaisu on aiheena sinällään globaali, mutta julkinen keskustelu ja päätöksenteko tapahtuvat edelleen paikallisessa kontekstissa. Siksi on tarvetta myös vertailevalle sosiologialle julkisesta keskustelusta eri maissa, ja tässä tutkimuksessa käyttämäni oikeuttamisteoria soveltuu siihen hyvin. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011)

Tavalliset kansalaiset saavat edelleen suuren osan tiedostaan edellä mainituista ilmastonmuutoksen hallintaan liittyvistä ongelmista sanomalehdistä, ja vaikuttavat sitten itse ilmastoon sekä omilla henkilökohtaisilla kulutusvalinnoillaan ja perinteisillä ja vähemmän perinteisillä poliittisen vaikuttamisen keinoilla maansa ilmastopolitiikkaan. Media siis sekä ilmentää eri toimijoiden mielipiteitä poliittisista kysymyksistä, että vaikuttaa kuluttajiensa mielipiteisiin siitä.

Median poliittinen merkitys ei ole vain se, että mediassa esitetyt mielipiteet välittyvät ihmisille sellaisinaan. Se myös määrittää agenda setting -teorian mukaan sen, mistä ihmiset ylipäättään puhuvat ja mitä asioita he pitävät tärkeinä poliittisina kiistakysymyksinä. Ihmisiä on eriäviä mielipiteitä hyvin monenlaisista asioista, mutta vain osasta

keskustellaan julkisesti. (Dearing & Rogers 1996) Ilmastonmuutos on niin monimutkainen ongelma, että agenda setting -teorian voisi ajatella pätevän myös sen osa-alueisiin: jos mediassa puhutaan esimerkiksi paljon energiapolitiikasta, mutta vain vähän liikenteen aiheuttamista päästöistä, lukijat alkavat ehkä pitää energiapolitiikkaa sen takia huomattavammin tärkeämpänä ilmastopolitiikan osa-alueena kuin liikenteen säätelyä esimerkiksi verokeinoin ja käsitteellistävät kulkuvälineen valinnan arjessaankin henkilökohtaiseksi mieltymykseksi eikä yhteiseksi poliittiseksi kysymykseksi.

Se, millä tavalla ilmastonmuutoksesta argumentoidaan ja millä arvopohjalla, vaikuttaa myös siihen tapaan, millä muut ympäristöongelmat käsitetään. Ympäristöongelmista puhutaan harvemmin täydessä monimutkaisuudessaan, joten tietyt median agendaan tulevat ympäristöongelmat toimivat metaforana sille, miten ympäristöongelmat ymmärretään kokonaisuudessaan. Tällaisia ympäristökriisin symboleita ovat olleet muun muassa maaperän eroosio, tuholaismyrkyt, ydinvoima ja haposateet. (Hajer 1995, 19-20) Arvioisin, että tällä hetkellä tällaiset symbolit ovat ilmastonmuutos ja muoviviroska.

Koska on tärkeää ymmärtää ilmastopolitiikan sisältämiä ristiriitoja ja arvokysymyksiä sekä median vaikutusta ihmisten mielipiteisiin ilmastonmuutokseen ja muihin ympäristöongelmiin liittyen, tutkin gradussani ilmastonmuutosta koskevaa argumentointia Helsingin Sanomissa. Analysoin ensinnäkin ilmastonmuutoskeskustelussa käytettyjä perusteluja ja toisekseen tutkin, millaisia perusteluja eri toimijat esittävät näkemyksilleen. Tämän analyysin pohjana on Luc Boltanskin ja Laurent Thévenotin (2006) oikeuttamisteoria.

Ihmiset eivät lue nykyään enää sanomalehtiä samalla tavalla kuin ennen eli kokonaisina, ja lukevat uutisia myös monista muista lähteistä. Aineistona käyttämäni Helsingin Sanomat ovat silti edelleen vaikutusvaltainen viestinnän väline, sillä suomalaiset lukevat edelleen paljon sen verkkosivuilta yksittäisiä uutisia. Lisäksi myös sosiaalisessa mediassa jaetut uutiset ovat hyvin usein peräisin Helsingin Sanomista tai muista sanomalehdistä.

Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia argumentteja ilmastonmuutoskeskustelussa käytetään oikeuttamaan eri näkökantoja, ja millainen näiden oikeuttamisargumenttien sisäinen variaatio on?

2. Millä tavoin eri toimijat perustelevat näkemyksiään?

Ilmastomuutoskeskustelu jakautuu joukkoon toisiinsa liittyviä kiistakysymyksiä, kuten päästökauppa ja maiden välinen oikeudenmukaisuus, joista kustakin esitetään argumentteja. Harriet Bulkeley ja Peter Newellin (2010, 17) mukaan vuosien 1992-2009 ilmastoneuvotteluissa muodostui kolme keskeistä ilmastonmuutoksen hallinnan tematiikkaa: hallinnan yksityistäminen, tieteen rooli ilmastonmuutoksen hallinnassa sekä ilmasto-oikeudenmukaisuus. Ensimmäinen tutkimuskysymys hakee tavallaan takaa tämäntyyppisiä tematiikkoja tai kiistoja ja niihin sisältyviä oikeutusten variaatioita, mukaan lukien monimutkaisempia useampia oikeuttamisen maailmoja hyödyntäviä argumentteja. Muotoilin tutkimuskysymyksen tuolla tavalla kuitenkin sen takia, että pidän aineistosta löytämäni tematiikat avoimina. Bulkeley ja Newell eivät nimittäin perustele, millä perusteilla he pitävät juuri noita kolmea tematiikkaa tärkeinä, ja suomalaisten sanomalehtijuttujen käsittelemät aiheet poikkeavat luultavasti jossain määrin ilmastoneuvotteluiden puheenaiheista.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen vastaukseen sisältyy sekä kvantitatiivinen katsaus erilaisten oikeutusten käyttömääristä sekä tematiikkoihin jaettu tarkempi aineistossa esitettyjen väitteiden analyysi.

Toisen tutkimuskysymyksen käytännön merkitys on se, mitä arvoja eri toimijat pitävät tärkeinä, kun pohditaan ilmastonmuutoksen mahdollisia hallintatapoja. Ne voivat siksi asettua poliittisissa kiistakysymyksissä kiistan eri puolille arvojensa perusteella.

Vastaan toiseen tutkimuskysymykseen ristiintaulukoimalla käytetyt oikeutukset aineistoon koodattujen väitteiden puhujien kanssa. Taulukosta pitäisi näkyä eri tahojen argumentointien erot, jos ne ovat riittävän isoja.

Aineisto

Käytän aineistona Helsingin Sanomista Kööpenhaminan, Kioton ja Varsovan ilmastokokousten ajoilta kerättyjä lehtijuttuja, jotka käsittelevät ilmastonmuutosta.

Tarkemmin sanottuna lehtijutut on julkaistu kokousten aikana, niitä edeltävänä viikkona tai niiden jälkeisenä viikkona. Ilmastoa käsitteleviä lehtijuttuja on nimittäin kokousten aikana enemmän kuin muulloin. Aineistossa on yhteensä 333 kappaletta lehtijuttuja.

Aineistoon on koodattu valmiiksi vaateet, puhujat ja oikeutusten kategoriat. Vaade (claim) tarkoittaa tässä Koopmansin ja Stathamien (1999) määritelmän mukaisesti strategisia vaatimuksia, joita eri toimijat tekevät keskustellessaan julkisesti jostain poliittisesta kiistakysymyksestä. Osa oikeutusten maailmoista on jaettu koodeissa tarkentaviin alamaailmoihin, ja joillekin erilaisia oikeuttamisen maailmoja jollain tavalla yhdistäville argumenteille on annettu omat koodinsa.

Toisen tutkimuskysymyksen kannalta oleellinen puhuja-muuttuja saa aineistossa seuraavat arvot: poliitikko/puolue, viranomainen, hallitus, useampi hallitus, hallitusten välinen organisaatio, poliisi/armeija, journalisti, talousjärjestö, yksityinen kansalainen, kansalaisjärjestö, asiantuntija ja kirkko/uskonnollinen järjestö.

Tutkielman rakenne

Pohjustan seuraavaksi omaa työtäni kertomalla, millaista tutkimusta ilmastonmuutoskeskustelusta on tehty aikaisemmin. Tähän sisältyy ilmastonmuutoksen käsittelyn laajuus mediassa ja sen vaihtelun syyt, keskustelun sisältö ja teemat sekä aikaisempi oikeuttamisteorian käyttö tutkimuksessa.

Kerron sen jälkeen oikeuttamisteoriasta ja selitän tarkemmin edellä kertomiani asioita havainnollistavin esimerkein.

Selitän aineisto ja menetelmät -luvussa tarkemmin, millainen aineistoni on, mitä koodeja aineistossa on valmiiksi, millä periaatteilla valmis koodaus on tehty ja millä logiikalla ne toimivat. Lopuksi selitän itse tekemäni analyysin vaiheet, mukaan lukien tematiikkojen koodauksen aineistoon.

Tulosten esittely tapahtuu sitten kolmessa vaiheessa: oikeutusten käyttömäärien kvantitatiivinen analyysi, havaitsemieni tematiikkojen tarkempi kvalitatiivinen analyysi sekä eri puhujien argumentoinnin vertaaminen.

Pohdinnassa pohdin aineiston rajoituksia ja mahdollisia puutteita. Sitten vertailen saamiani tuloksia muista maista saatuihin tuloksiin. Lisäksi kontekstualisoin tulokset ilmastopolitiikkaan kokonaisuudessaan ja pohdin aikaisemmassa kirjallisuudessa havaittujen ilmastopolitiikan paradigmojen oikeuttamisteoreettisia tulkintoja. Lopuksi mietin, mitä tulokset kertovat ilmastonmuutoksen hallinnan vastuukysymyksiä koskevista

mielipiteistä.

AIKAISEMPI TUTKIMUS ILMASTONMUUTOSKESKUSTELUSTA

Ilmastonmuutoksen käsittelyn laajuus mediassa

Tarkastelen ensiksi sitä, miten paljon ilmastonmuutosta ylipäättään käsitellään mediassa, sitten aiheen käsittelyn määrän vaihtelua ja kolmanneksi sitä, mitkä asiat vaikuttavat ilmastouutisoinnin tai ylipäättään ilmastoä käsittelevien lehtijuttujen määrään.

Ilmastouutisoinnin käsite ei ole aivan yksiselitteinen, sillä asiaa voidaan käsitellä joko uutisen pääasiana, yleisesti ympäristöaiheisessa uutisessa tai se saatetaan mainita kontekstina jollekin aivan muulle asialle, joka on uutisen pääasiallinen aihe (Lyytimäki 2009). Jari Lyytimäen (2009) analyysin mukaan ilmastouutisoinnin pääasiallinen aihe Helsingin Sanomissa vaihteli voimakkaasti sen mukaan, missä kohtaa lehteä juttu on julkaistu. Uutiset sivuilla, ulkomaan uutisissa ja Tiede ja luonto -sivuilla julkaistut ilmastonmuutoksen mainitsevat uutiset käsitelivät sitä pääasianaan noin puolet ajasta, kun taas kulttuurisivuilla ja Sunnuntai-liitteessä ilmasto oli jutun pääasiana vain noin 15% jutuissa.

Ilmastouutisoinnin tai muita ilmastoä käsittelevien lehtijuttujen määrällä on agenda setting -teorian valossa suuri merkitys (Schäfer, Ivanova & Schmidt 2014; Lyytimäki 2009; Lyytimäki 2012). Teorian mukaan media ei niinkään vaikuta siihen, mitä mieltä sen yleisö on sen käsittelemistään asioista vaan siihen, mitä asioita ajatellaan ja pidetään oleellisina (Lyytimäki 2009). Lehtijuttujen määrä on tästä syystä sinällään tärkeä indikaattori ongelman konstruoinnista ja vaikuttaa yleiseen tietoisuuteen ja huoleen asiasta, vaikka ei otettaisikaan huomioon sitä, ketkä toimijat ovat puheessa tai miten ongelma kehystetään (Schmidt, Ivanova & Schäfer 2013).

Miten paljon ilmastonmuutoksesta keskustellaan mediassa ja millä tavalla ilmastonmuutosta käsittelevien lehtijuttujen osuus vaihtelee maiden välillä ja ajallisesti? Andreas Schmidt, Ana Ivanova ja Mike Schäfer (2013) vertailivat 27 eri maan lehtiä vuosina 1996–2010 ja havaitsivat, että median huomio on kiinnittynyt asiaan yhä enemmän kaikissa vertailuissa maissa. Huomion laajuus ja ilmastoä käsittelevien

lehtijuttujen määrän kasvun nopeus vaihtelivat kuitenkin voimakkaasti maiden välillä. Keskimäärin 0,62 prosenttia kaikista lehtijutuista käsitteli ilmastonmuutosta vuosina 1997–2009 tutkimuksessa olleissa 37 lehdessä.

Ilmastonmuutoksen saaman mediahuomion ajallinen vaihtelu on suurta ja siinä näkyy selkeitä piikkejä. Schäfer, Ivanova ja Schmidt (2014) vertailivat Australian, Saksan ja Intian johtavissa sanomalehdissä ilmaston saamaa mediahuomiota vuosina 1996–2010 ja tekivät artikkeliinsa kaaviot mediahuomion ajallisesta vaihtelusta näissä maissa. Kaaviosta näkee, että esimerkiksi Saksassa ilmastosta ei puhuttu suurimmalla osalla tätä aikaväliä juuri lainkaan, mutta ilmastokokousten ja tulvien kaltaiset tapahtumat korottivat ilmastoa käsittelevien lehtijuttujen osuuden useasti kahteen prosenttiin.

Lyytimäki (2012) havaitsi ilmastouutisoinnissa niin sanotun läpäisyefektin. Tämä tarkoittaa, että hetkellisen intensiivisen ja laajan uutisoinnin jälkeen ilmastouutisointi ei niinkään lopu vaan siirtyy muiden uutisten taustalle. Tämä koskee nimenomaan ilmastouutisointia eikä ympäristöuutisointia yleisesti, sillä rehevöityminen hävisi sen sijaan kokonaan median valokeilasta.

Läpäisyefekti on ilmastopolitiikan onnistumisen kannalta hyvä asia. Ilmastopolitiikan yksi päätavoitteista on nimittäin valtavirtaistaminen eli ilmastokysymysten kytkeminen osaksi kaikkea muuta politiikkaa. Valtavirtaistamista pidetään sen takia tärkeänä, että päästövähennyksiin ja muutoksiin sopeutuminen vaativat ilmastokysymyksen laaja-alaisuutta (Lyytimäki 2009). Ilmastokysymyksen valtavirtaistuminen on Lyytimäen mukaan ilmennyt muun muassa siten, että se saatetaan mainita nykyään hyvin monenlaisissa konteksteissa autoesittelyistä urheilujuttuihin.

Ilmasto-ongelman saaman mediahuomion vaihtelun syyt

Ilmastonmuutoksen saaman mediahuomion vaihtelun syitä voi tarkastella monella eri tasolla. Schmidt, Ivanova ja Schäfer (2013) selittävät, että ilmastoviestinnän tutkimuksessa pohditaan yleensä mesotason tekijöitä, kuten mediajärjestelmää tai toimittajien voimavaroja. Heidän aineistonsa rajoitti laajuutensa (27 maata ja 37 lehteä) takia syvällistä analyysiä, joten he keskittyivät sen sijaan kolmeen makrotason tekijään: maan haavoittuvuus ilmastonmuutokselle, Kioton pöytäkirjan vaatimat päästörajoitukset ja hiiliriippuvuuden aste. Tutkimuksen tulos oli, että Kioton pöytäkirjan vaatimukset ja hiiliriippuvuuden aste olivat yhteydessä laajempaan mediahuomioon, kuten odotettiinkin.

Sen sijaan ilmastonmuutoksen suhteen erityisen haavoittuvissa maissa ilmaston saama mediahuomio oli jopa keskimäärin vähäisempää. Schmidt, Ivanova ja Schäfer arvelivat tämän johtuvan siitä, että toimittajilla ei ole näissä maissa välttämättä riittävästi voimavaroja eli aikaa, materiaalia ja tietoa laajempaan uutisointiin. He vertailivat vielä tarkemmin Kioton pöytäkirjan B-liitteen ja ei-B-liitteen maita, joista ensin mainitut ovat käytännössä teollisuusmaita ja jälkimmäiset sijaitsevat globaalissa etelässä. Tarkemmassa tarkastelussa ilmeni, että B-liitteen maissa suurempi haavoittuvuus merkitsi vähäisempää mediahuomiota, kun taas ei-B-liitteen maissa ilmeni päinvastainen.

Schäfer, Ivanova ja Schmidt (2014) pohtivat kysymystä ilmaston saaman mediahuomion laajuuteen vaikuttavista tekijöistä myös eri näkökulmasta vertaillaan Australiaa, Saksaa ja Intiaa. Huomio oli heidän aikaisempaan tutkimukseensa verrattuna enemmän mediahuomion piikeissä. He ottivat mallissaan huomioon äärimmäiset sääilmiöt, poliittiset tapahtumat sekä poliitikkojen ja ympäristöjärjestöjen kannanotot. Sen lisäksi he pohtivat, kuinka paljon merkitystä kansainvälisillä ja kotimaisilla tekijöillä on eri maissa. Malli selitti yhteensä 27–44 prosenttia mediahuomion ajallisesta vaihtelusta. Sääilmiöt vaikuttivat mediahuomion määrään vain Saksassa; sen sijaan yhteiskunnallinen aktivismi kuten kansainväliset ilmastokokoukset ja ympäristöjärjestöjen toiminta olivat tärkeämpiä. Kansainvälisten ja kotimaisten tekijöiden merkitys vaihteli odotetusti maiden välillä: Intiassa ilmastoä käsittelevien lehtijuttujen määrään vaikuttivat vain kansainväliset tekijät, kun taas Australiassa ja Saksassa myös kotimaisilla tekijöillä oli väliä.

Entä mitkä tekijät vaikuttavat ilmastouutisoinnin määrään Suomessa? Lyytimäen (2012) mukaan ilmastouutisoinnin määrän kasvun tärkeimmät syyt ovat kansainväliset ilmastoneuvottelut ja leudot talvet. Myös tärkeiden tieteellisten raporttien julkaisulla, tunnetuiden mielipidevaikuttajien kannanotoilla sekä ilmastouutisointiin kiinteästi liittyvällä energiapoliittisella keskustelulla oli jonkin verran merkitystä.

Keskustelun sisältö ja teemat

Julkisen ilmastokeskustelun määrän lisäksi on merkitystä myös sillä, millainen ilmastonkeskustelun sisältö mediassa on. Esittelen tässä joitakin tutkimuksia, joissa aihetta lähestytään toisiaan lähellä olevien tutkimustraditioiden, diskurssi- ja kehysanalyysin, näkökulmista.

Riikka Lamminmäen (2006) mukaan vuosina 2004–2005 keskustelun painopiste Suomen kahdeksan suurimman sanomalehden lehtijutuissa oli kansainvälisessä ilmasto- ja energiapolitiikassa, ja yksittäisen kansalaisen vaikutusmahdollisuuksien käsittely jäi vähäiseksi. Tutkimuksessa ilmeni, että tutkijoilla oli keskustelun määrittelyssä voimakas hegemoninen asema, ja yleisönosastokirjoitustenkin kirjoittajat olivat pääasiassa asiantuntijoita. Tiivistelmässä ei tosin kerrottu, millaisista asiantuntijoista oli kyse.

Ville Kummun (2014) analyysi Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien ilmastokokousuutisoinnista paljastaa, miten keskustelu on kehittynyt Lamminmäen pro gradun jälkeen. Kumpu kertoo, että painopiste siirtyi edeltävien kymmenen vuoden (2004–2014) aikana ilmastotieteestä politiikan suuntaan. Aineistosta eriteltiin ilmastomuutoksen ehkäisyyn osallistuvia toimijoita, jotka kertovat nykytilanteesta. Suuressa osassa (41%) analyysin jutuista ei mainittu toimijoita lainkaan ja 15% niistä oli useampi kuin kaksi toimijaa. Mutta jos toimijoita mainittiin, eniten mainintoja saivat kansallinen politiikka, kansalaisyhteiskunta ja tiede. Toisin kuin Lamminmäen tutkimuksessa, kansainvälisen politiikan rooli oli suhteellisen pieni. Tämä saattaa johtua keskustelun aidosta muuttumisesta tai siitä, että Kumpu ja Lamminmäki tulkitsivat samantyyppisen poliittisen puheen eri tavoin.

Kumpu tarkasteli myös toimijoiden välisiä suhteita ilmastouutisoinnissa. Hän toteaa, että uutisointi on kahtiajakautunut: toisaalta puhutaan kokouksissa neuvottelevista valtioiden edustajista ja toisaalta mielenosoittajista ja kansalaisyhteiskunnan toimijoista. Näiden kahden toimijaryhmän välillä ei ollut juurikaan dialogia. Myöskään ilmastotiedettä ei käsitelty kokousuutisoinnissa paljon, ja journalistit eivät arvioineet sillä poliitikkojen tai kansalaisjärjestöjen toimintaa. Ilmastotieteen rooli oli kuitenkin siinä mielessä suuri, että sitä pidettiin yleisesti hyväksyttynä taustatietona.

Jarkko Kangas (2016) teki kehysanalyysin Helsingin Sanomien ilmastojuttujen kuvituksesta. Ihmiset hallitsivat kuvastoa, ja kuten myös Lamminmäki ja Kumpu havaitsivat, poliitikkojen osuus uutisoinnista oli iso. Hänen tutkimuksestaan selvisi myös, että uutisointi oli hyvin teknologiapainotteista: energiantuotanto korostui sekä lämpenemisen syitä että ratkaisuja esittävässä kuvassa. Kuvasto esittää ongelmaksi saastuttavan energiantuotannon ja ratkaisuksi "puhtaat" vaihtoehdot, minkä Kangas tulkitsi uusintavan ekologisen modernisaation diskurssia. Lamminmäen (2006) havainto, että

energiapolitiikka on hyvin keskeinen osa ilmastokeskustelua, tukee Kankaan väitettä.

Korostetaanko ilmastonmuutosuutisoinnissa yksimielisyyttä vai poliittisia konflikteja? Kummun (2014) mukaan yksimielisyyttä pidetään hedelmällisen yhteistyön edellytyksenä ja konfliktien nähdään estävän ilmasto-ongelman ratkaisemisen. Eri tahoilla oli tästä kuitenkin hieman eri näkemyksiä. Kansalaisjärjestöt korostivat sopimusten ja yhteisymmärryksen merkitystä. Poliitikot sen sijaan olivat yksimielisiä siitä, että ongelmalle pitäisi tehdä jotain, mutta kiistojen ja epäonnistuneiden neuvottelujen takia politiikkauutisoinnissa painopiste olikin yksimielisyyden ja erimielisyyden välisistä jännitteistä. Kumpu kommentoi, että tässä kuvatulla konsensushakuisella politiikalla on kuitenkin se huono puoli, että mahdolliset kiistanaiheet jäävät pois demokraattisesta keskustelusta ja ilmastonmuutoksen poliittinen merkitys heikkenee.

Myös Lamminmäki (2006) löysi merkkejä sekä yhteistyö- että kiistapuheesta, joista ensin mainittu oli voimakkaampi aiheen jäsenystapa. Hän tarkentaa, että yhteistyön tarvetta perusteltiin kuitenkin hyvin monipuolisilla argumenteilla, jotka koskivat muun muassa vastuuta, pakkoa, riskinhallintaa ja taloutta. Katri Tikkakoski (2017) löysi myös media-analyysissään tämän yhteistyödiskurssin, jota hän luonnehti yleistä ilmastotahtoa, johtajuutta, työnjakoa, vastuuta, velvollisuutta ja rooleja korostavaksi. Sen sijaan Jonna Käpylä (2015) tulkitsee sekä "ilmastonmuutoksen torjunta ihmiskunnan vuoksi"- että "ilmastonmuutoksen torjunta kansainvälisenä poliittisena konfliktina"-kehukset hallitseviksi.

Millaisena uhkana ilmastonmuutos nähdään? Keskustelusta voi ensinnäkin erotella erilaisia aikaorientaatioita eli näkemyksiä siitä, puhutaanko asiasta nykypäivän vai tulevaisuuden ongelmana. Lamminmäen (2006) mukaan ilmastopuheen aikaorientaatio on tulevaisuudessa, kun taas Silja Aitoaho (2016) havaitsee aineistossaan jo nykypäivän ongelmia korostavaa sopeutumiskeskustelua jonkin verran.

Kuvataanko ilmastonmuutosta mahdollisuutena vai uhkana? Sekä Käpylän (2015) että Kankaan (2016) analyysissä siitä esitetään lähinnä uhkakuvia ja "torjunnasta saatavat voitot"-kehys on heikko tai puuttuu. Kuvastossa esiintyy päästöjä, jäätiköitä ja äärisäitä, eli ilmastonmuutos esitetään vaarallisena katastrofina (Kangas 2016). Sen sijaan Tikkakoski (2017) ja Aitoaho (2016) havaitsivat merkkejä myös ilmastonmuutoksen tai sen torjunnan tarjoamien mahdollisuuksien, kuten cleantechin tuotekehittelyn tarjoamista hyödyistä

Suomen taloudelle, ajoittaisesta mainitsemisesta.

Kaiken kaikkiaan ilmastonmuutos esitetään siis uhkana. Uhan aste kuitenkin vaihtelee diskurssista riippuen: ilmastonmuutosta voidaan pitää vakavana uhkana koko yhteiskunnan toiminnalle tai lähinnä riesana (Aitoaho 2016).

Oikeuttamisteorian aiempi käyttö ilmastonmuutoskeskustelun analyysissä

Oikeuttamisteoria ja julkisen oikeuttamisen analyysi, joka on eräs oikeuttamisteorian käytännön sovellus, sopivat erityisen hyvin vertailevaan tutkimukseen. Vertailu voi olla maiden, eri kiistakysymysten tai toimijoiden välistä tai ajallista. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011) Oikeuttamisteoriaa ollaankin hyödynnetty tutkittaessa ilmastonmuutoskeskustelua monissa eri maissa.

Julkisen oikeuttamisen analyysissä (JOA), jota käytetään monista näistä tutkimuksista, on lyhyesti sanottuna kyse siitä, että oikeuttamisteoria yhdistetään vaateiden (claims) analyysiin. Siihen sisältyy oikeuttamisen maailmojen lisäksi analyysiä vaateen aiheesta, tekotavasta, vastaanottajasta sekä puhujasta. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011)

Salla Korpivaara (2013) tutki ilmastokiistoja Yhdysvalloissa analysoimalla neljää otosta The New York Times -lehestä sekä haastatteleamalla kalifornialaisten kansalaisjärjestöjen edustajia paikallista näkökulmaa varten. Menetelmänä oli julkisen oikeuttamisen analyysi. Korpivaara halusi selvittää, ketkä osallistuvat ilmastokeskusteluun, millä tavalla vaateet oikeutetaan, mitä ratkaisuja tarjotaan ja miten kansalaisyhteiskunta osallistuu keskusteluun. Hän seurasi kolmea keskeistä ilmastokiistaa: tieteen ja teknologian käyttö, ilmastonmuutoksen hallinnan yksityistäminen sekä ilmasto-oikeudenmukaisuus. Näiden tulkittiin vastaavan oikeuttamisteoriassa teollisuuden, markkinoiden ja kansalaisuuden maailmoja.

Korpivaara havaitsi, että keskusteluun osallistui pääasiallisesti erilaisia asiantuntijoita, valtioiden ja kansalaisjärjestöjen edustajia sekä viranomaisia. Vallitsevat oikeutustyyppit taas olivat teollis-, kansalaisdemokratia- ja markkinaoikeutukset. Korpivaara tulkitsee tämän johtuvan yhdysvaltalaisesta tehokkuusajattelua korostavasta poliittisesta kulttuurista. Myös puoluejärjestelmän polarisoituneisuus ja ilmastonmuutoskeptisyys vaikuttivat keskusteluun. Ehdotetut ratkaisut olivat vallitsevien oikeutustyyppien

mukaisesti teknologia- ja energiaratkaisuja ja markkinapohjaisia järjestelmiä sekä sanomalehtiaineistossa että haastatteluissa. Korpivaara yllättyy tästä, sillä kansalaisjärjestöt ajavat muissa maissa perinteisesti erilaista politiikkaa kuin valtiot. Kansalaisjärjestöjen edustajat korostivat kuitenkin voimakkaasti paikallisia ja alueellisia ratkaisuja, ei kansallisia tai globaaleita.

Anni Lietonen (2014) tutki kansalaisyhteiskunnan toimintaa vuoden 2015 kansallisen ilmastolain puolesta haastatteleamalla kahdeksan eri kansalaisjärjestön asiantuntijoita vuosina 2011–2012. Hän pohti, mitkä ulkoiset resurssit ohjasivat kansalaisjärjestöt ajamaan nimenomaan ilmastolakia ja missä määrin ilmastolaki oli kansalaisjärjestöjen ansiota. Toisekseen hän mietti oikeuttamisteorian pohjalta, millä tavalla kansalaisjärjestöt perustelivat kantojaan ilmastomuutoksen vastaisessa toiminnassa. Mitkä arvot ovat kantojen takana ja millaisia kompromisseja ja konflikteja niiden välille esitetään?

Lietonen päätteli, että kansalaisjärjestöjen toiminta ja argumentointi kohdistuivat ilmastolakiin rakenteellisista syistä. Ne halusivat ottaa mallia vastaavasta vuoden 2005 onnistuneesta kampanjasta Isossa-Britanniassa, hyödynsivät vuoden 2011 vaalien jälkeisiä hallitusneuvotteluja ja olivat pettyneitä hitaasti edenneisiin ilmastoneuvotteluihin. Toiminnan kohdistuminen kansalliseen ilmastolakiin eroaa Yhdysvaltain tilanteesta, että kansalaisjärjestöt korostivat alueellisia ja paikallisia ratkaisuja kansallisten sijaan (Korpivaara 2013).

Lietosen mukaan kansalaisjärjestöt perustelivat tarvetta ilmastolakiin kansalais-, markkina- ja teollisuusarvoilla. Kansalaisarvoja yhdistettiin usein teollisuusarvoihin esimerkiksi argumentoinnissa, että valtio kannustaa kohti vihreitä teknologioita. Markkina-arvoista ilmaistiin ristiriitaisia mielipiteitä: jotkut hylkäsivät markkinavetoiset cap and trade-mekanismit, vaikkakin enemmistö piti niitä lupaavina. Kaiken kaikkiaan markkina-arvojen sisällyttäminen teollisiin ja ekologisiin arvoihin ei kuitenkaan tuottanut ongelmia, minkä Lietonen tulkitsee johtuvan suomalaisesta neuvotteluun ja sovitteluun perustuvasta konsensushakuisesta poliittisesta kulttuurista.

Anna Kukkonen (2013) taas tutki ilmastomuutoskeskustelua Ranskassa Kööpenhaminan (2009) ja Durbanin (2011) ilmastokokousten ajalta samoin menetelmin kuin Korpivaara (2013) kansainvälistä vertailua varten. Hän analysoi sekä sanomalehti uutisointia Kööpenhaminan ja Durbanin ilmastokonferenssien ajalta että kansalaisyhteiskunnan

toimijoiden haastatteluja ja valitsi menetelmäkseen JOA:n. Kukkosen mukaan kansalaisyhteiskunta on tärkeä tutkimuskohde sen kasvavan merkityksen takia. Ranska taas on mielenkiintoinen tapaus, koska ydinvoima on maan energian tuotannon kulmakivi ja maalla on vahva rooli EU:n ilmastopoliittikan kehystämässä. Tutkielmassa selvitettiin eri toimijoiden käsityksiä oikeudenmukaisuudesta, heidän esittämiään ratkaisuja ja niiden perusteluja sekä ranskalaisen poliittisen kulttuurin vaikutusta julkiseen keskusteluun.

Kansalaisarvot olivat ranskalaisen keskustelun ytimessä, ja ne ilmenivät vahvasti sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden haastatteluissa että sanomalehtiutisoinnissa.

Demokraattinen päätöksenteko ja sitovat sopimukset nähtiin tehokkaimpana tapana torjua ilmastomuutosta. Kansalaisarvot näkyivät myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja rikkaiden ja köyhien maiden taakanjaon esille ottamisessa. Vaikka valtion ja kansalaisyhteiskunnan perinteinen suhde Ranskassa onkin ollut konfliktuaalinen, ilmastopoliittikan tapauksessa asiaa lähestyttiin neuvottelun ja sovittelun kautta.

Kansalaisjärjestöjen kannanotot erosivat kuitenkin sikäli uutisoinnista, että argumentointi oli yleisesti ottaen radikaalimpaa ja aiheelle tarjottiin vaihtoehtoisia kehyksiä.

Kansalaisjärjestöjen edustajat ottivat esille myös markkina-, kansalais- ja ympäristöarvojen ristiriidat ja puhuivat tarpeesta muuttaa koko yhteiskuntajärjestelmää syvällisesti. Tulos eroaa Suomen tilanteesta siten, että suomalaiset kansalaisjärjestöt eivät nähneet ristiriitaa eri oikeuttamisen maailmojen välillä (Lietonen 2014).

Katariina Oivo (2014) tutki kansalaisjärjestöjen ilmastopoliittista toimintaa intialaisessa kontekstissa analysoimalla järjestötoimijoiden haastatteluista vuosilta 2012-2013 ja tekemällä kenttätöitä vuonna 2013. Intia on hänen mukaansa tärkeä tutkimuskohde, koska sen talous kasvaa nopeasti ja sillä on johtorooli kehitysmaiden joukossa kansainvälisissä neuvotteluissa. Tutkielmassa analysoitiin järjestöjen kenttätöitä ja järjestössä toimivien haastatteluja siltä kannalta, mitä järjestöt tekevät ja millaisilla argumenteilla ne oikeuttavat toimintansa.

Oivon mukaan intialaisten kansalaisjärjestöjen ilmastostrategia toteutetaan viidellä eri toimintakentällä: tietoisuuden nostaminen, vaikuttamistyö, tutkimus, päästöjen hillitseminen ja sopeutumisen tuki. Tämä ilmastostrategia oikeutetaan argumentaatiotavalla, jota Oivo kutsuu inspiroituneeksi oikeudenmukaisuusenvironmentalismiksi. Argumentaatiotavassa keskeisiä ovat ilmasto-

oikeudenmukaisuus, demokraattinen päätöksenteko, elinkeinojen ensisijaisuus, perinteinen luontosuhde ja ilmastonmuutosagendan hylkääminen (koska välittömämpiä ongelmia pidetään tärkeämpiä). Se perustuu kansalaisuuden, kodin ja inspiraation maailmoihin ja vastustaa teollista suunnitteludiskurssia. Tällaisen argumentaation mahdollistaa Intian rakenteellinen ja kulttuurinen konteksti: Intia on köyhä, ilmastonmuutokselle herkkä maa, jossa vallitsee gandhilainen, vasemmistolainen ja antikolonialistinen ajattelu.

Suvi Huikuri (2010) vertaili tutkielmassaan globaalia pohjoista ja etelää siltä kannalta, mitä pidetään pohjoisessa ja etelässä uuden ilmastopimuksen toteutumisen edellytyksinä. Tarkemmin sanottuna hän vertasi Suomen ja Intian sanomalehti uutisointia vuosina 2005–2008. Oikeuttamisteorian käyttöä hän perustelee sillä, että se tarjoaa laajemman tavan käsitteellistää "yhteinen hyvä" ja on siten ilmasto-oikeudenmukaisuuskeskustelun kannalta hedelmällinen näkökulma.

Suomen ja Intian ilmastokeskustelujen keskeinen ero oli Huikurin mukaan se, että Suomessa puhuttiin kokonaisvaltaisesti tehokkaasta ja laaja-alaisesta sopimuksesta, kun taas Intiassa sopimuksen toteutumisen edellytyksenä pidettiin oikeudenmukaisuutta ja vastuun jakamista. Ilmaston suojelun tärkeydestä vallitsi kuitenkin yksimielisyys, sillä ekologisia oikeutuksia käytettiin tukiargumentteina muiden oikeutusten ohessa. Intiassa erilaisia oikeutuksia asetettiin vastakkain, toisin kuin Suomessa. Esimerkiksi taloustilanteen ja ympäristöarvojen välistä ristiriitaa käsiteltiin uutisoinnissa ja kuten Oivokin (2014) totesi, välitöntä taloustilannetta pidettiin tärkeämpänä kuin ympäristönsuojelua. Intialainen keskustelu oli siis kriittisempää ja myös monipuolisempaa kuin suomalainen.

Sami Hurmalainen (2016) käytti JOA:sia erilaisten energiamuotojen vertailuun analysoidessaan Uusi energiapolitiikka -Facebook-ryhmän julkisia keskusteluita huhtikuusta 2014 huhtikuuhun 2016. Analyysistä ilmenee, millä tavoin ydin-, aurinko- ja tuulivoimaa arvioidaan ja mitä pidetään Suomen energiapolitiikan keskeisinä haasteina.

Ydinvoima oli Hurmalaisen mukaan perusvertailukohta kaikille muille energiamuodoille. Sitä koskevassa keskustelussa ilmenivät teollisuuden, maineen ja ekologisen maailman oikeutukset: sitä pidettiin tehokkaana, turvallisena ja ympäristöystävällisenä, mutta toisaalta kritisoitiin maineen ja ekologian maailman pohjalta riskialttiiksi ja sitä arvioitiin sen historian pohjalta. Aurinkoenergiaa sen sijaan arvostettiin kaikkien maailmojen

näkökulmasta ja sen puolesta argumentoitiin monipuolisesti. Tuulivoimaa taas arvioitiin ekologian, markkinoiden, kodin, teollisuuden ja maineen maailmojen pohjalta, ja sitä koskeva argumentointi oli hyvin kriittistä.

Pertti Vehkalahti (2016) perehtyi tarkemmin ydinvoimaa koskevaan keskusteluun suomalaisissa sanomalehdissä julkaistussa Fennovoima-uutisoinnissa vuosina 2007–2013. Hän selvitti oikeuttamisteorian pohjalta, mitkä ovat vallitsevat ja puuttuvat tavat kehystää ydinvoima. Vallitsevat kehykset olivat poliittinen päätöksenteko, tekninen hallinta ja taloudellinen toiminta, ja kaikille yhteistä oli pyrkimys ratkaista ilmasto-ongelma. Tekninen hallinta -kehyksessä pohdittiin, että ydinvoima on turvallinen ja tehokas tapa tuottaa energiaa ilman päästöjä, mutta sen varjopuolia ovat ydinjäteongelma ja reaktorien rakentamisen aiheuttamat päästöt. Poliittinen päätöksenteko -kehyksessä taas oli kyse siitä, että ongelma ratkaistaisiin tekemällä sopimuksia ja sitoumuksia, mutta tämä on vaikeaa ja hidasta. Taloudellinen toiminta -kehyksessä taas puhuttiin ydinvoiman vaikutuksesta työllisyyteen ja siihen investoinnin kalliudesta, mutta toisaalta itse sähkön halpuudesta.

Jatkan tässä gradussa tätä samaa tutkimusperinnettä analysoimalla, mistä kiistakysymyksistä Helsingin Sanomissa puhutaan ja mitä oikeutuksia keskustelussa käytetään. Vertaan saamiani tuloksia lopuksi etenkin niiden tutkimusten tuloksiin, joissa tutkittiin muita maita kuin Suomea.

OIKEUTTAMISTEORIA

Oikeuttamisteoria on Luc Boltanskin ja Laurent Thévenotin (2006) kehittämä teoria, joka lähtee kysymyksestä, miten kiistakysymyksiä ratkaistaan rauhanomaisesti. Teoria pyrkii selittämään sitä, millä tavoin ihmiset rakentavat ja esittävät argumenttejaan pyrkiessään yhteisymmärrykseen. Sen ulkopuolelle rajoittuvat tilanteet, jossa kiista ratkaistaan väkivaltaisesti tai se ikään kuin lakaistaan maton alle ja kiistan osapuolten väliset erot vain hyväksytään, koska tällaisissa tilanteissa ei edes pyritä legitiimiin konfliktin ratkaisuun. (Boltanski & Thévenot 2006, 33 ja 37–38) Alkuperäisteos *De la Justification. Les économies des grandeurs* ilmestyi vuonna 1991 ja käytän tässä itse lähteenä vuonna 2006 julkaistua englanninkielistä käännöstä.

Jos kiistan osapuolilla on tarvetta perustella mielipidettään valitessaan kahden tai useamman eri vaihtoehdon väliltä, keskustelun kehittyminen ja kiistan ratkaiseminen vaatii

korkeammalle abstraktiotasolle nousua. Tällöin kysytään, millä perusteella valitaan vaihtoehtojen väliltä ja vedotaan ylempään jaettuun periaatteeseen, mikä mahdollistaa kiistan ratkaisemisen. (Boltanski & Thévenot 2006, 33 ja 40–41)

Oikeuttamisteoria pyrkii selittämään sen, millaisella argumentoinnilla pyritään yhteisymmärrykseen, joten se sijoittuu siksi konfliktia ja yksimielisyyttä korostavien sosiologisten teorioiden välille. Se voi toisaalta selittää edellä kuvatulla tavalla kiistan ratkaisemisen, toisaalta yhtä oikeuttamisen maailmaa voidaan käyttää kritisoimaan toisessa maailmassa tehtyjä päätelmiä. (Boltanski & Thévenot 2006, 25 ja 213–269)

Teoriaan kuului alun perin kuusi oikeuttamisen maailmaa: inspiraation, kodin, maineen, kansalaisuuden, markkinoiden ja teollisuuden maailmat (Boltanski & Thévenot 2006, 159–212). Myöhemmin Lafaye ja Thévenot (2017) lisäsivät siihen ekologian maailman.

Oikeuttaminen on tilannesidonnaista. Ihmiset sijaitsevat kaikissa maailmoissa samaan aikaan, vaikkakin eri rooleissa. He voivat siten päättää kussakin tilanteessa, mihin yhteisen hyvän periaatteeseen tai periaatteisiin on järkevää vedota omaa mielipidettä perusteltaessa. (Boltanski & Thévenot 2006, 215)

Koska oikeuttamisteoriaan sisältyy pieni ja rajallinen määrä ennalta päätettyjä oikeuttamisen kategorioita, se soveltuu erityisen hyvin vertailevaan tutkimukseen. Vertailu voi olla ajallista, kiistakysymysten välistä tai kulttuurien välistä. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011)

Esittelen seuraavaksi oikeuttamisen maailmat ja niiden ominaisuudet.

Oikeuttamisen maailmojen esittely

Inspiraation maailmassa (Boltanski & Thévenot 2006, 159–164) arvostetaan spontaania, luovaa ja tunteellista toimintaa. Sen ruumiillistuma on itsenäinen ja nerokas taiteilija, jonka toimintaa ajaa luomisen into ja jonka täytyy hylätä rutiinien ja tavanomaisten ajattelumallien mukavuus. Maailman keskeisiä objekteja ovat mieli, alitajunta ja uneksinta ja sen todellisuus sijoittuu mielikuvitukseen. Inspiraation maailma onkin siksi hyvin subjektiivinen, eikä inspiraatioarvoa voi mitata objektiivisesti.

Kodin maailman (Boltanski & Thévenot 2006, 164–178) jaettu ylempi periaate on perinteiden ja hierarkioiden kunnioittaminen. Hyvä ihminen on siinä luotettava ja viisas

omaa asemaansa kunnioitava henkilö, jonka toiminta perustuu sisäistettyihin hyviin tapoihin. Maailman toimijoihin kuuluvat ihmiset ovat jonkinlaisessa hierarkisessa roolissa, kuten perheessä vanhemmat ja lapset tai työpaikalla esimies ja alaiset. Heidän välisiin suhteiden piirteitä ovat auktoriteetin kunnioittaminen ja tilanteesta riippuen häpeän tai kunnioituksen tunteet. Tällaisia perinteitä ja hierarkioita ylläpitävät muun muassa tittelit, sopiva käyttäytyminen ja lahjat. Järjestyksen ylläpitämisen hinta on kuitenkin, että muihin ihmisiin kohdistuvat velvollisuudet rajoittavat omaa toimintaa.

Maineen maailmassa (Boltanski & Thévenot 2006, 178–185) ylempi jaettu periaate on yleinen mielipide. Toisin sanoen arvo saadaan toisilta ihmisiltä eikä itsetunnolla ole väliä. Maailman toimijoihin kuuluvat tunnetut tai toisille mainetta luovat ihmiset, kuten mielipidejohtajat ja journalistit. Julkisuuden henkilöillä on halu olla kunnioitettuja ja tunnettuja, mutta he joutuvat samalla uhraamaan osittain yksityisyytensä. Mainetta käytetään vaikuttamiseen monissa eri muodoissaan. Tässä maailmassa arvoa ilmaisevat muun muassa huhut ja mediasensaatio.

Kansalaisuuden maailmassa (Boltanski & Thévenot 2006, 185–193) on kyse ryhmistä eikä yksilöistä. Arvoa saavat yksilöiden sijaan erityyppiset kollektiivit, joita pidetään hyvinä, jos ne ovat yhtenäisiä, virallisia ja sääntöjä noudattavia. Myös subjektit ovat kollektiivin toimintaan osallistuvia järjestöjä ja ryhmiä tai niiden jäseniä, kuten puolueita ja edustajia. Kansalaisuuden maailman todellisuus rakentuu samaan tapaan poliittisten instituutioiden ympärille. Kansalaisuusarvoja ajaessa puhutaan kansalaisoikeuksista ja poliittisesta osallistumisesta, sillä ne edistävät ryhmän tasa-arvoisuutta ja yhtenäisyyttä. Tällöin kuitenkin täytyy hylätä hetkellisesti oma persoona ja toimia vain kollektiivin jäsenenä. Maailman objektit taas ovat lakeja ja lakien säätämiä toiminnan muotoja, kuten määräyksiä ja poliittisia linjauksia. Toiminnan muotoihin kuuluvat muun muassa liittyminen, demokraattinen väittely ja järjestäytyminen.

Markkinoiden maailman (Boltanski & Thévenot 2006, 193–203) jaettu yleinen periaate on kilpailu. Markkinoiden maailmassa toiminta perustuu itsekkäiden halujen tyydyttämiseen ja haluun päihittää kilpailijat, joten samalla sosiaaliset suhteet etäännyvät ja tunteellinen etäisyys kasvaa. Maailman objektit ovat haluttuja ja markkinoitavissa olevia asioita eli toisin sanoen kyse on rikkaudesta. Ihmiset toimivat maailmassa jonkinlaisessa taloudellisessa roolissa: ostajana, asiakkaana tai myyjänä.

Teollisuuden maailmaan (Boltanski & Thévenot 2006, 203–211) sijoittuvat tieteellinen menettelytapa ja teknologia. Ylempi jaettu periaate on tehokkuus, joten hyväksi arvioidaan tuottavasti, luotettavasti ja tasalaatuisesti toimivat asiat ja ihmiset. Maailmassa toimivat henkilöt ovat asiantuntijoita ja toimintaa sääteleviä henkilöitä, jotka säätelevät toiminnan tehokkuutta monenlaisilla työkaluilla, kuten suunnitelmilla, resurssien hallinnalla ja tilastollisilla analyysimenetelmillä. Heidän toimintansa on tulevaisuusorientoitunutta, joten nykyhetkessä tehdään väliaikaisia uhrauksia investointien muodossa.

Ekologian maailmassa, joka on Lafayen ja Thévenotin (2017) uudempi lisäys teoriaan, arvokkaaksi määritellään luonnon ja sen monimuotoisuuden suojeleminen. Sellaisia henkilöitä arvostetaan, jotka muuttavat elämäntapaansa ja elävät vaatimattomammin ympäristöystävällisesti. Toiminnan aikaorientaatio on tulevaisuudessa.

Esimerkit oikeutuksista ilmastonmuutoskeskustelussa

Millä tavalla nämä oikeuttamisen maailmat voisivat näkyä ilmastonmuutoskeskustelussa? Esitän seuraavaksi esimerkkejä oikeutusten käytöstä, joista osa on peräisin aineistostani ja osa yleistettyjä versioita aineistossa käytetyistä argumenteista.

Kansalaisyhteiskuntaa käytettiin paljon ilmastokokouksiin liittyvässä argumentoinnissa. Esimerkkinä tällaisesta argumentista voi olla esimerkiksi väite, jonka mukaan ilmastonmuutoksen demokraattinen ratkaiseminen edistää kansalaisyhteiskuntaa ja johtaa hyvään vastuunjakoon maiden välillä.

Ekologian maailman oikeutukset ovat oikeastaan kaikissa aineistoon kuuluvissa vaateissa tavalla tai toisella esille pelkästään tutkielman aihepiirin takia. Ekologian maailmaan saatetaan kuitenkin vedota selkeästi ja eksplisiittisesti. Yksi esimerkki tällaisesta on vetoaminen luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen perusteluna sille, että ilmastonmuutoksen torjunnalla on kiire ja että päästövähennystavoitteiden pitää olla kunnianhimoisia.

Teollisuuden maailmaan taas vedotaan argumentoinnissa, että täytyy panostaa tutkimukseen ja vähäpäästöiseen teknologiaan. Tutkimuksen avulla saadaan ekotehokkaampaa teknologiaa nopeammin, ja yhteiskunnassamme käytetyn teknologian ekotehokkuus mahdollistaa myös korkean elintason ylläpitämisen.

Markkinaoikeutuksia hyödyntävät vaateet voivat liittyä esimerkiksi markkinamekanismien hyödyntämiseen ilmastonmuutoksen torjunnassa. Tämä ilmenee käytännössä esimerkiksi hiiliverojen ja tehokkaiden ilmastotoimien vaatimien investointien muodossa.

Esimerkkinä kodin maailmaa hyödyntävästä argumentista voi olla esimerkiksi väite, jonka mukaan ilmastonmuutos vaatii uudenlaista johtavuutta. Tällainen johtajuus on käytännöllistä, oikeudenmukaista ja näkemyksellistä, ja hyvä johtaja vakuuttaa ja sitouttaa kansalaiset riittävän kunnianhimoisiin tavoitteisiin.

Maineen maailmaa voidaan käyttää esimerkiksi arvostelemaan sitä, millaisilta ilmastoneuvottelut näyttävät ulkoisen tarkkailijan näkökulmasta. Niissä tapahtuu tuloksetonta riitelyä ja natinaa, mikä saa maiden edustajat näyttämään taitamattomilta. Vertailun vuoksi ala-asteen koululuokka pystyy parempaan sopiessaan yhteisistä asioista. Ajatuksena on, että neuvottelijoiden pitäisi käyttäytyä asiallisesti, asiantuntevasti ja kyetä kompromisseihin.

Inspiraation maailman oikeutuksia löytyy argumentoinnista, että jokin asia inspiroi oikeasti toimimaan ja antaa toivoa. Esimerkkinä tästä voi antaa vaateen, että ilmastonmuutoksen vastaisessa mielenosoituksessa on mieletön tunnelma ja paljon väkeä. Tässä esimerkissä inspiraatioarvoa saava asia on mielenosoitus.

Mahdolliset lisäykset oikeutusten jaotteluun

Esittelin edellä teoriaan alun perin kuuluneet kuusi maailmaa sekä ekologian maailman. Samaan teoreettiseen malliin voi lisätä uusia maailmoja tarpeen mukaan, kuten ekologian maailman tapauksessa tapahtuikin.

Ylä-Anttilan ja Luhtakallion (2016) mukaan kokonaan uusien maailmojen luomisen lisäksi on mahdollista erotella näistä valmiista maailmoista alakategorioita tarpeen mukaan. Tämä tarve ilmeni esimerkiksi sekä Ylä-Anttilan että Luhtakallion tapaustutkimuksissa, sillä kansalaisyhteisöä käytettiin toisaalta demokratia- ja toisaalta tasa-arvoargumenteissa.

Oikeuttamisen maailman sisäinen kritiikki

Millä tavalla oikeuttamisen maailmoja tarkkaan ottaen käytetään kiistatilanteissa? Yksi mahdollisuus on, että tilanteessa jaetaan yhteisen hyvän määritelmä, mutta kritisoidaan

tapaa, jolla jonkin asian arvoa mitataan. Arvon mittaamismenetelmää voidaan pitää huonona tai eri maailmaan kuuluvat objektit häiritsevät arvon testaamista. (Boltanski ja Thévenot 2006, 219–220) Jos esimerkiksi vertailtaisiin eri maiden taloudellista tasa-arvotilannetta Gini-kertoimen avulla (kansalaisuuden maailma), voitaisiin kritisoida Gini-kertoimen matemaattista perustaa tai tarkastelunäkökulman suppeutta (ei esimerkiksi rotujen välinen taloudellinen tasa-arvo analyysissä mukana). Tällöin hyväksyttäisiin kuitenkin se, että ylipäätään vertaillaan nimenomaan taloudellista tasa-arvoa.

Oikeuttamisen maailmojen mahdolliset suhteet toisiinsa argumentoinnissa

Lisäksi on mahdollisuus käyttää samassa argumentissa jollain tavalla useita oikeuttamisen maailmoja.

Ensinnäkin on mahdollista asettaa erityyppiset oikeutukset suoraan konfliktiin toistensa kanssa. Toisin sanoen yksi kiistan osapuoli kritisoi toisen tapaa määritellä yhteinen hyvä. (Boltanski & Thévenot 2006, 223) Esimerkiksi markkinoiden maailman näkökulmasta voi kritisoida kodin maailmaa sillä perusteella, että henkilökohtaiset siteet ja perinteet rajoittavat toimijan kykyä saada isommat voitot ja toimia opportunistisissa markkinasuhteissa (Boltanski & Thévenot 2006, 262).

Lisäksi on mahdollista muodostaa kompromissioikeutuksia maailmojen välillä. Kiista loppuu, vaikka ei päädytäkään mittaamaan esitettyjen vaihtoehtojen arvoa jollakin tietyllä selvällä periaatteella. Yhdessä maailmassa hyväksi pidetyt asiat esitetään hyvinä sellaisella tavalla, että ne ovat relevantteja ja hyviä myös toisessa maailmassa.

Kompromissioikeutukset ovat kuitenkin siinä mielessä heikkoja, että jos oikeasti aletaan pohtia yhteisen hyvää määritelmää, esimerkiksi ajatukset hyvästä kansalaisesta ja hyvästä työntekijästä kansalaisuuden ja teollisuuden maailman välisessä kompromissioikeutuksessa ovat vaikeasti yhteen sovitettavissa. Esimerkki tällaisesta kompromissioikeutuksesta on termi "työläisten oikeudet". (Boltanski & Thévenot 2006, 277–278)

Kompromissioikeutukset eivät ole ainoa tapa yhdistää eri oikeuttamisen maailmat toisiinsa. Ylä-Anttila ja Luhtakallio (2016) havaitsivat globalisaatiokeskustelussa argumentointia, jossa yhdenlaisen yhteisen hyvän väitettiin johtavan automaattisesti toisenlaiseen yhteiseen hyvään. Joidenkin mielestä talouden liberalisaatiosta seuraa aina muiden oikeuksien

vaatiminen, eli markkinaoikeutuksesta johdettiin kansalaisoikeutus.

Oikeutuksen maailmat voi suhteuttaa toisiinsa myös siten, että käyttää monia erilaisia oikeutuksia saman väitteen tukena ilman, että ne suoraan liittyvät toisiinsa. Tällaisissa hybridioikeutuksissa erilaiset oikeutukset ovat rinnakkain, mutta erillisiä (Luhtakallio ja Ylä-Anttila 2011). Jos esimerkiksi argumentoidaan päiväkodin sulkemista vastaan, voidaan väittää samaan aikaan, että sen on kaupunginosan paikallisyhteisön sydän (kodin maailma) ja että päivähoito pienemmissä yksiköissä maksaa vähemmän kuin suurissa yksiköissä (markkinoiden maailma). (Ylä-Anttila & Luhtakallio 2016)

Myös monimutkaisemmat asetelmat ovat mahdollisia. Esimerkiksi yhtä maailmaa voidaan käyttää kritisoidessa kahden toisen maailman kompromissia. (Ylä-Anttila & Luhtakallio 2016)

AINEISTO JA MENETELMÄT

Käytän valmista ja koodattua aineistoa, joka koostuu Helsingin Sanomista löytyneistä ilmastonmuutosta käsittelevistä lehtijutuista. Ne on haettu Kööpenhaminan, Kioton ja Varsovan ilmastokokousten ajoilta, jolloin ilmastonmuutoksesta puhuttiin sanomalehdissä paljon tavallista enemmän.

Aineisto on tarkemmin sanottuna haettu ajalta kunkin ilmastokokouksen aikana sekä viikon sitä ennen ja viikko sen jälkeen. Kööpenhaminan kokouksen aineisto on ajalta 30.11.–25.12.2009, Kioton aineisto ajalta 25.11.–17.12.1997 ja Varsovan aineisto ajalta 4.11.–30.11.2013.

Varsovan aineisto haettiin hakulausekkeella "ilmasto* OR kasvihuo*". Kioton aineisto sen sijaan haettiin hakulausekkeella "ilmasto* OR Kioto" ja Kööpenhaminan aineisto saatiin hakemalla "ilmasto* OR Kööpenhamina". Saamistani tiedostoista ei selvene, miksi Varsovan aineisto haettiin erilaisella hakulausekkeella. Hakutuloksista karsittiin sitten ylimääräiset kopiot löydetyistä lehtijutuista sekä sellaiset lehtijutut, joissa ei käsitelty ilmastonmuutosta. Ilmastointilaitteista, kasvihuoneista, turismista Tanskassa ja muusta epäoleellisesta ei tosin löytynyt kovin paljon artikkeleita.

Aineisto koostuu yhteensä 333 artikkelista. Eniten eli 190 kappaletta on Kööpenhaminan aineistossa. Kioton ilmastokokouksen ajalta löytyi 107 ilmastoaiheista lehtijuttua ja Varsovan kokouksen ajalta vain 36.

Aineistoon hyväksyttiin kaikenlaiset hakukriteereita vastaavat lehtijutut, joten siihen sisältyy monia eri tekstilajeja. Aineisto koostuu enimmäkseen uutisista, mielipidekirjoituksista ja pääkirjoituksista. Siihen sisältyy lisäksi muitakin sekalaisia tekstilajeja, kuten TV-ohjelmien ja kirjojen arvosteluja ja kuvareportaaseja.

Aineisto on koodattu julkisen oikeuttamisen analyysin menetelmällä, joka on yksi tapa soveltaa oikeuttamisteoriaa. Sen pohjana on oikeuttamisteorian lisäksi Koopmansin ja Stathamien poliittisten vaateiden analyysi (political claims analysis), jonka ideana on analysoida erilaisten toimijoiden, muun muassa kansalaisyhteiskunnan ja erilaisten organisaatioiden, tekemiä vaateita. Poliittisten vaateiden analyysissä on toisin sanoen mukana sekä diskursiivinen elementti että yhteiskunnallisten liikkeiden strategisten toimintatapojen elementti. (Koopmans & Statham 1999)

Esittelen seuraavaksi, miten aineistossa valmiiksi oleva koodaus toimii ja selitän tarkemmin ne koodit, joita hyödynnän itse analyysissäni. Kerron sen jälkeen, millä tavalla analysoin aineiston. Tähän sisältyy jonkin verran lisää koodausta valmiiden koodien päälle.

Aineistossa valmiiksi olevan koodauksen logiikka

Koodauksen pohjana on 22-sivuinen koodikirja. Sen perusidea on, että aineistosta havaitaan ensin vaateita, joista laitetaan muistiin julkisen oikeuttamisen analyysin menetelmän sisältämät muuttujat monimutkaisen koodiskeeman mukaisesti. Esittelen tässä kuitenkin vain ne muuttujat, joita itse käytän.

Vaateen tekee jokin taho eli puhuja, ja se koskee jotain tiettyä aihetta. Aineistossa on lisäksi paljon eri koodeja eri oikeutuksille, ja muutama muu tulkintaa auttava koodi. Selitän seuraavaksi koodauksen yleiset periaatteet ja sitten tarkemmin kunkin käyttämäni muuttujan sisällön.

Koodauksen yleiset periaatteet

Koska aineisto on alun perin kerätty ja koodattu isompaa projektia varten ja projektissa on työskennellyt monta henkilöä, koodaukseen laitetaan selkeät tulkinnat, jotka muutkin koodaajat havaitsisivat. Toisin sanoen aineistosta ei ole etsitty koodausvaiheessa rivien välissä olevia tulkinnanvaraisia oikeutuksia.

Try and code like you think the others would. Leave being super-smart and

finding justifications that are not evident for the qualitative analysis.

(CLIC_codebook 21.5.2012, 6)

Koodauksen taustalla on ajatus, että tutkitaan maailmaa eikä sanomalehteä. Tästä seuraa muun muassa se, että väitteen puhujaksi merkitään journalisti vain siinä tapauksessa, että hänet mainitaan julkisen maailman toimijana.

Koodauksen apuna oli twiittaus-periaate. Toisin sanoen koodaajat ovat pohtineet, millaiselta vaade näyttäisi twiittinä. Tämä pitää kunkin vaateen riittävän yksinkertaisena.

Jos esimerkiksi raportoidaan gallupista, se tulkitaan ikään kuin tutkimusorganisaation tai journalistin twiitissä tekemäksi perusteluksi jollekin väitteelle, siitä riippuen, mainitaanko sanomalehden järjestäneen gallupin. Koska Twitter pakottaa pitämään viestit lyhyenä, tämä auttaa näiden asioiden tulkinnassa. Jos tämä kuvitteellinen twiitti menee liian pitkäksi ja monimutkaiseksi, koodaaja yrittää laittaa liian monta ajatusta yhteen lauseeseen.

Aineistoon koodattiin ilmastoon liittyvää julkinen toiminta eikä mielentiloja. Jos tekstissä mainitaan, että jotkut kannattavat asiaa X tai jollakulla on korkeat odotukset Kööpenhaminan ilmastokokouksesta, sitä ei koodattu väitteeksi.

Coding claims means searching for action. Look for verb or substantive which indicates action.

Menneisyydessä tehdyt väitteet koodattiin siinä tapauksessa, että ne tehtiin korkeintaan kolme kuukautta ennen artikkelin julkaisua. Esimerkiksi lausetta "Viimevuotisen IPCC:n raportin mukaan lämpeneminen pitää rajoittaa kahteen asteeseen" ei koodata väitteeksi. Tällaista faktaa voidaan kuitenkin käyttää tukena jollekin tuoreemmalle väitteelle.

Muuttujat

Tässä on ensiksi havainnollistava esimerkki vaateen koodauksen rakenteesta, joka on peräisin aineistosta. Taulukossa on myös lyhyesti selitetty muuttujien merkitykset, jotka selitän myöhemmin tarkemmin. Kyse on pääkirjoituksesta, jossa argumentoidaan ilmastokokouksen onnistumisen edellytyksistä ja käytetään väitteen tukena ilmasto-oikeudenmukaisuutta.

	Puhuja	Tematiikka	Pääoikeutus	Sivuoikeutus
--	--------	------------	-------------	--------------

	Journalisti	Ilmastopolitiikka	kansalaisuus_de mokratia+ rikkaat maksavat köyhille	kansalaisuus_oik eudenmukaisuus +
Selitys	Vaateen esittäjä	Vaateen aihepiiri	Tärkein oikeutus mahdollisine tarkennuksineen	Pääoikeutusta tukevat oikeutukset

Puhuja (speaker) tarkoittaa sitä, kuka esittää vaateen. Osa sen saamista arvoista puuttuu tästä aineistosta täysin tai niiden käyttömäärä on pieni, joten otan vain osan niistä mukaan analyysiini. Muuttuja voi saada arvot poliitikko/puolue, viranomainen, hallitus, useampi hallitus, hallitusten välinen organisaatio, journalisti, talousjärjestö, yksityinen kansalainen, kansalaisjärjestö, asiantuntija, kirkko, muu ja ei puhujaa. Jätän arvot "muu" ja "ei puhujaa" huomiotta aineiston analyysissä.

Talousjärjestö tarkoittaa IMF:n (Kansainvälisen valuuttarahaston) ja Maailmanpankin kaltaisia organisaatioita. "Asiantuntija" taas voi tarkoittaa joko yksittäistä tutkijaa tai tutkimusorganisaatiota.

Monet puhujamuuttujan arvoista liittyvät politiikkaan. "Useampi hallitus" koodattiin, jos ne työskentelivät yhdessä, esimerkiksi ilmastokokouksessa. Euroopan unioni koodattiin "hallitukseksi", kun taas EU:n parlamentin jäsenet koodattiin "poliitikko/puolue".

Politiikkaan liittyvät arvot yliajavat muut: jos esimerkiksi joku esitellään tohtorina ja kansanedustajana, hänet koodataan poliitikkona.

"Yksityinen kansalainen" koodattiin, jos puhuja oli mielipidekirjoituksen kirjoittaja tai osallistui mielenosoitukseen ja häntä ei esitelty minkään organisaation edustajana. Mutta jos mielenosoitukseen osallistuva henkilön sanottiin kuuluvan Greenpeaceen, käytettiin koodia "kansalaisjärjestö".

Yhdellä väitteellä voi olla monta puhujaa, jos he toimivat yhdessä, samassa paikassa ja samaan aikaan. Tällaisia väitteitä varten koodaajilla oli ohjeet puhujien tärkeysjärjestyksestä. Jos taas väitteeseen sisältyy puhujien sarja, puhujien koodaaminen riippuu tilanteesta. Jos esimerkiksi siteerattiin Le Monden pääkirjoitusta, puhuja oli Le Monden journalisti. Jos taas siteerattiin Le Mondessa julkaistua uutista intialaisen ministerin lausunnosta, puhuja oli ministeri.

Oikeutuksia koskevia koodeja oli paljon ja ne jakautuivat pää- ja sivuoikeutuksiin (primary/secondary justification). Joistakin oikeutuksen maailmoista koodattiin tarkentavia alakategorioita. Kustakin oikeutustyyppistä oli positiivinen ja negatiivinen koodi, jotka kertoivat siitä, kritisoidaanko kyseistä oikeutusta (-) vai hyväksytäänkö sen käyttö (+). Esimerkiksi ei löydy yksittäistä kansalaisoikeutuskoodia, vaan sen sijaan kansalaisoikeutukset jaettiin koodeihin kansalaisuus_demokratia+, kansalaisuus_demokratia-, kansalaisuus_oikeudenmukaisuus+ ja kansalaisuus_oikeudenmukaisuus-. Näistä demokratian puolustaminen sisältyy vaateeseen, että kansainvälinen ilmastopöytäselitys selkiyttää päätöksentekoa ja työnjakoa ja kritiikki vaateeseen, että ilmastoneuvottelut tulevat epäonnistumaan ja ovat siksi ajan haaskausta. Oikeudenmukaisuuden pohjalta taas saatetaan argumentoida esimerkiksi siten, että päävastuu on pääsyyllisillä eli teollisuusmailla, ja teoreettisesti oikeudenmukaisuutta voitaisiin kritisoida siten, että pitää priorisoida eri ratkaisuvaihtoehtojen tehokkuus silloinkin, kun se epäoikeudenmukaista.

Lisäksi oli koodeja, joihin liittyi jollain tavalla kaksi erilaista oikeutusta ja jotka sijoitettiin yhden pääoikeutuksen maailman alle. Kyse oli erityisen yleisistä useampaa maailmaa hyödyntävistä argumentoinnin tavoista. Esimerkiksi oikeudenmukaisuusargumentointia tarkennettiin näillä. Jos tällaista koodia käytettiin, väitteen pääoikeutukseksi koodattiin kansalaisuus_oikeudenmukaisuus. Selitän myöhemmin tarkemmin, mitä tällaisia koodeja käytettiin ja millä tavalla eri oikeutukset suhteutettiin kussakin niistä keskenään.

Pääoikeutuksia on kullakin vaateella yksi, eli ne ovat tärkeämpiä väitteen kokonaisuuden kannalta kuin sivuoikeutukset. Edellä mainittuja tarkempia useampaa oikeuttamisen maailmaa hyödyntäviä oikeutuksia ja sivuoikeutuksia sai olla niin monta kuin vain havaittiin.

Oikeutusten koodaamisessa oli kaksi yleistä periaatetta. Ensinnäkin positiivisilla oikeutuksilla oli prioriteetti. Eli jos ei ollut selvää, kritisoidaanko vai tuetaanko jotain oikeutuksen maailmaa, käytettiin positiivista koodia.

Koska aineistoon koodattiin vain ilmastonmuutosta koskevat väitteet, ekologian maailman oikeutus on tavallaan jokaisessa väitteessä taustalla. Siksi koodauksessa oli sääntö, että ainoastaan eksplisiittiset ekologiset oikeutukset koodataan. Toisin sanoen väitteessä piti mainita luonnon kärsimys tai ympäristökatastrofin pysäyttäminen. Muuten tämä koodi

menettäisi merkityksensä.

Kodin maailman oikeutuksista hyödynnän analyysissäni vain alakategoriaa koti_perinne (domestic_trad). Siinä on kyse kansallisista tai muunlaisista perinteistä, kuten suomalaisten tavasta syödä kasvihuonekasviksia talvisin tai vahvan johtajan roolista taistelussa ilmastonmuutosta vastaan.

Kuten mainitsin aikaisemmin, kansalaisyhteiskunnat on jaettu alakategorioihin kansalaisuus_demokratia (civic_democracy) ja kansalaisuus_oikeudenmukaisuus (civic_justice). Yleisluontoista "kansalaisuus"-koodia ei ole. Ensimmäiseen liittyvät väitteet demokraattisesta päätöksenteosta eli käytännössä yleensä ilmastoneuvotteluiden hyvistä ja huonoista puolista. Sen kritiikiksi ei tulkita väitteitä ilmastoneuvottelujen vaikeudesta vaan väitteitä, että ne tai jotkut muut demokraattisen päätöksenteon prosessit eivät pysty toimimaan eikä niin pitäisi ylipäättään toimia. Toinen käsittelee vastuunjakoa ja oikeudenmukaisuutta esimerkiksi maiden välillä, mutta kyse voi olla myös vaikkapa alkuperäiskansojen oikeuksista.

Kansalaisuus_oikeudenmukaisuus-koodin käyttöä tarkentavat useampaa maailmaa hyödyntävä koodit ovat yhtäläiset_päästövähennykset_nyt, rikkaat_maksavat_köyhille, saastuttaja_on_vastuussa ja oikeus_kehittyä.

Yhtäläiset_päästövähennykset_nyt (equal_reductions_now) ja saastuttaja_on_vastuussa (polluter_pays_responsibility) ovat toistensa vastakohtia. Ensimmäiseen sisältyy argumentointi, että kaikkien maiden, tai vähintäänkin kaikkien isojen päästöjen tuottajien (myös Kiinan ja Intian), pitää vähentää päästöjään, toiseen taas väitteet teollisuusmaiden ensisijaisesta velvollisuudesta. Näihin argumentteihin tuodaan kodin maailma siten, että joko puolustetaan eräänlaista hierarkiaa ja roolien ja velvollisuuden jakoa niiden välillä (saastuttaja_on_vastuussa) tai kritisoidaan sitä (yhtäläiset_päästövähennykset_nyt).

Rikkaat_maksavat_köyhille (rich_pay_poor_get) tarkoittaa, että rikkaat pystyvät vähentämään päästöjään varoillaan. Siihen sisältyy esimerkiksi argumentointi, että rikkaat teollisuusmaat antavat rahaa ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja hidastamiseen tarkoitettuihin rahastoihin köyhien maiden käytettäväksi. Koodi viittaa kompromissiin markkinoiden maailman kanssa, sillä raha nähdään tärkeänä pääomana.

Oikeus_kehittyä (right_to_develop) on ekologian maailman kritiikkiä markkinoiden

maailman ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Se tarkoittaa argumentointia, että kehityksellä on oikeus pyrkiä talouskasvuun ilman, että tekee sitovia sopimuksia päästöjen vähentämisestä.

Teollisuuden maailmasta on koodit teollisuus+ (industrial+), teollisuus-, tarkentava alakategoria teollisuus_valtion_hallinta (industrial_state_regulation) ja kombinaatiokoodi vihreä_teknologia (greentech). Teollisuus_valtion_hallinta-alakategoriaan sisältyy argumentointi sen puolesta ja sitä vastaan, että valtio hallinnoi päästöjä hiiliverolla, teknologia-investoinnilla jne. Tällä tavalla erotetaan ilmastonmuutoksen yhteiskunnallinen ja tieteellis-tekninen hallinta. Vihreä_teknologia-koodi taas tarkoittaa argumentointia, että ekotehokas teknologia ratkaisee ilmasto-ongelman. Kyse on siis teollisuuden ja ekologian maailman välisestä kompromissioikeutuksesta.

Ekologian maailmaan sisältyvät ekologia+ (ecological+) ja ekologia--koodit. Kuten kerroinkin aikaisemmin, näitä koodeja käytetään vain, jos viitataan luonnon arvoon eksplisiittisesti. Markkinoiden maailmaan taas kuuluvat peruskoodit markkinat+ (market+) ja markkinat- sekä oikeutus markkinat_luovat_ekologiaa (MARKET_creates_ecology). Markkinat_luovat_ekologiaa tarkoittaa, että markkinamekanismeja pitää käyttää ilmastonmuutoksen hallintaan eli kilpailun ja voiton tavoittelun katsotaan edistävän ilmastopoliittisia tavoitteita. Toisin sanoen kyse on kompromissioikeutuksesta markkinoiden ja ekologian maailman välillä. Päästökaupan puolustus koodataan aina siten.

Inspiraation ja maineen maailmoista on vain peruskoodit maine+, maine-, inspiraatio+ ja inspiraatio- (fame, inspiration).

Tematiikka-muuttuja (issue) eli vaateen aihe on analyysissäni tärkeä. Sillä on kuitenkin valmiissa koodauksessa vain kaksi arvoa: ilmastopoliittika (climate_politics) ja ilmastotiede (climate science). Ensin mainittuun sisältyvät kaikki väitteet, jotka eivät ole eksplisiittisesti tieteellisiä. Tämä puheenaiheiden jako on tutkimuskysymyksiäni ajatellen liian karkea, enkä lopulta kokenut ilmastotiedettä tässä Suomen aineistossa mielekkääksi analysoitavaksi. Selitän myöhemmin, millaisia uusia arvoja luon tälle muuttujalle, ja millä perusteilla.

Analyysin vaiheet

Jäsenen analyysin kvalitatiivisen osuuden valikoimieni tematiikkojen eli

kiistakysymysten mukaisesti. Oikeutukset ovat nimittäin aina osa vaadetta eli strategista poliittista vaatimusta, joka taas on osa jotain julkista keskustelua, josta voi esittää monenlaisia mielipiteitä (Koopmans ja Statham 1999). Siihen voi sisältyä oikeutus ("päästökauppa on tehokas keino hallita ilmastonmuutosta") tai voi olla sisältymättä (päästökaupan mainitseminen yhtenä ratkaisuvaihtoehtona ilman tarkempaa analyysiä sen eduista). Oikeuttaminen ei tapahdu tyhjiössä, jossa ihmiset kertovat vain abstraktisti arvostavansa tehokkuutta, tasa-arvoa tai hyvää mainetta ilman kosketuspintaa siihen, mitä maailmassa fyysisesti tapahtuu. Siksi vastaan tutkimuskysymykseen eri oikeutusten käytöstä ja niiden sisäisestä variaatiosta tällä tavalla.

Tarkoitin tematiikalla sellaista aihepiiriä, jonka voi selittää lyhyesti yhdellä kysymyksellä tai väitteellä. Tämä ei tarkoita sitä, että yhteen tematiikkaan kuuluisi vain ja ainoastaan yksiselitteisesti vastakkaisia mielipiteitä, koska muuten analyysin jäsentely menisi helposti liian hajanaiseksi. Aineistosta löytyy esimerkiksi vaade, että ilmastonmuutos ja kaupungistuminen tuottavat haasteita vesihuollolle, joten ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää vesihuoltoon liittyvää tekniikkaa ja osaamista. Toisessa vaateessa taas argumentoidaan, että Suomen bioenergiatavoite on sikäli ristiriitainen päästötavoitteiden kanssa ja huono, että metsiä kohdellaan uusiutuvana energianlähteenä, mutta samalla unohdetaan metsien rooli hiilinieluna. Nämä vaateet eivät ole varsinaisesti ristiriidassa keskenään, mutta tulkitsin molemmat osaksi yleisempää asennetta siitä, kuinka myönteisesti suhtaudutaan teknologiseen ratkaisuun ilmastonmuutoksen hallinnassa. Analysoin nämä molemmat väitteet osana teknologiatematiikkaa. Myöskään teknologiamyönteiset kannanotot eivät aina varsinaisesti tue toisiaan, koska ne voivat koskea esimerkiksi ydinvoimaa, energiatehokkaita kodinkoneita tai ilmastonmuokkausta, ja myönteinen kommentti jostain näistä ei välttämättä kerro mitään asenteesta muihin kahteen.

Tematiikka ei ole sama asia kuin oikeutus. Tematiikka on se aihe, josta puhutaan. Oikeutus taas on tapa, jolla erilaisia mielipiteitä asiasta perustellaan, ja siihen voi sisältyä hyvinkin monimutkaisia eri oikeutuksen maailmojen välisiä suhteita. Käytännössä tosin jonkin tematiikan oikeutukset voivat painottua hyvinkin voimakkaasti yhteen tai useampaan maailmaan, mutta silloinkin on olemassa teoreettinen mahdollisuus argumentoida asian puolesta tai sitä vastaan millaisia oikeutuksia käyttäen tahansa. Esimerkiksi päästökaupan toimivuutta perustellaan järjestään siten, että markkinoiden maailman hyvä eli kilpailu

johtaa ekologian maailman hyvään. Sen puolesta voisi kuitenkin teoriassa argumentoida aivan eri tavoin esimerkiksi siten, että se edistää taloudellista tasa-arvoa verrattuna muihin vaihtoehtoihin, kuten tuotteiden verotukseen hiilijalanjäljen mukaan (kansalaisuuden maailma), tai että se kannustaa yritysten työyhteisöissä uudenlaiseen luovaan ja spontaaniin toimintaan (inspiraation maailma).

Aineiston analyysissä oli viisi vaihetta. Aloitin ensinnäkin lukemalla aineistoa sillä ajatuksella, mistä asioista vaateita tehdään. Ajatteluani ohjasi tässä vaiheessa se, mitä tiedän ilmastonmuutoksen hallintavaihtoehtoista etukäteen ja mistä asioista olen henkilökohtaisesti kiinnostunut.

Toisessa vaiheessa kävin läpi kaikki vaateet ja kirjoitin ne erilliseen tiedostoon lyhyesti korkeintaan muutamalla lauseella. Tulkintaani ohjasivat ja helpottivat aineistossa valmiiksi olevat koodit. Tämän vaiheen tarkoitus oli selkeyttää ajatteluani ja auttaa jo ensimmäisessä analyysivaiheessa aloittamassani tematiikkojen pohdinnassa. Jotkut koodatuista sitaateista olivat nimittäin alun perin jopa yli sivun mittaisia, ja tässä vaiheessa kirjoittamani tiivistetty tieto vaateista antoi paremman yleiskuvan aineistosta kuin itse aineisto.

Kolmannessa vaiheessa koodasin itse arvoja tematiikkamuuttujaan (issue), jotka olin tässä vaiheessa päättänyt. Tämä on siis ainoa koodaus, jonka tein aineistoon itse. Tällä muuttujalla oli jo kaksi arvoa valmiiksi, mutta en lopulta käyttänyt analyysissä kumpaakaan niistä hyödykseni. Käytin koodauksen pohjana edellisessä vaiheessa tekemääni tiedostoa tiivistetyistä vaateista. Yksittäinen vaade saattoi kuulua yhteen tai useampaan tematiikkaan, ja jotkut niistä eivät kuuluneet mihinkään tässä vaiheessa päättämäni tematiikkaan tai olivat liian hankalia tulkittavia. Käytin useamman kuin yhden tematiikan koodia, jos aineistossa oleva sitaatin argumentointi oli monimutkaista ja sen sisältö oli relevanttia monen tematiikan kannalta.

Neljännessä vaiheessa valmistui tulosluvun ensimmäinen versio. Kirjoitin kustakin kolmannessa vaiheessa koodaamastani tematiikasta muistiinpanonomaaisesti, oikeutusten käyttömääristä ja ristiintaulukoin oikeutukset ja puhujat. Tässä vaiheessa käytin kvalitatiivisen analyysin pohjana itse aineistoa, enkä vaateiden tiivistelmää. Aineistoon koodatut oikeutukset olivat tulkinnassa tärkeä lähtökohta, mutta en pitäytynyt niissä orjallisesti pohtiessani argumentoinnin oikeuttamisteoreettista rakennetta. Alkuperäinen koodaus ei nimittäin sisältänyt mitään rivien välissä olevia oikeutuksia, ja ekologian

maailman oikeutukset koodattiin vain, jos ne olivat eksplisiittisiä.

Viidennessä vaiheessa hioin aineiston analyysiä. Yhdistelin puhujien ja oikeutusten ristiintaulukossa sekä oikeutuksia että puhujia teoreettisesti mielekkäällä tavalla siten, että N:t kasvoivat. Jätin myös pois joitakin vain vähän käytettyjä oikeutuksia ja puhujia.

Kvalitatiivisen analyysin suhteen karsin aikaisemmin valitsemiani tematiikkoja ja kirjoitin jäljelle jäävistä valmista tekstiä. Perusteeni tematiikkojen karsimiseen tai pitämiseen olivat, paljonko niihin kuului vaateita ja olivatko ne tosiaan riittävän yhtenäisiä analysoitavaksi yhtenä kokonaisuutena. Jotkut niistä eivät olleet niin hyvin ilmaistavissa lyhyesti väitteellä tai kysymyksellä, kuin olin alun perin ajatellut.

TULOKSET

Kerron ensiksi kvantitatiivisessa yleiskatsauksessa, paljonko erilaisia oikeutuksia käytetään. Täten ilmenee yleisellä tasolla, millaisista arvoista välitetään eniten, kun pohditaan ilmastonmuutoksen hallintavaihtoehtoja.

Selitän sitten tarkemmin, miten valitsemistani neljästä tematiikasta argumentoidaan. Nämä tematiikat ovat ilmastokokouksiin suhtautuminen, vastuunjako maiden välillä, päästökauppa ja teknologian käyttö ilmastonmuutoksen hallinnassa.

Lopuksi ristiintaulukoin puhujat ja oikeutukset ja tulkitsen taulukon. Vastaan siten tutkimuskysymykseen eri toimijoiden suosimista oikeutuksista.

Oikeutusten käyttömäärä

Seuraavassa taulukossa on yhdistetyt pää- ja sivuoikeutusten käyttömäärät. Siitä ilmenee se, kuinka paljon aineistossa haetaan tukea (+) tai kritisoidaan (-) kunkin oikeuttamisen maailman arvoja. Kansalaisuuden maailman oikeutukset on jaettu taulukossa demokratia- ja oikeudenmukaisuusoikeutuksiin, sillä ne ovat selvästi erilaisia tapoja ja myös molemmat suosittuja tapoja argumentoida.

	Kansalaisuus_de mokratia	Kansalaisuus_oikeu denmukaisuus	Koti	Ekologia
+	42	42	7	44
-	1	1	6	1

	Maine	Teollisuus	Inspiraatio	Markkinat
+	12	68	3	29
-	6	3	2	6

Huomionarvoista kuitenkin on, että tämä määrällinen yleiskatsaus aineistoon voi aliarvioida oikeutusten, etenkin niiden kritisoinnin, yleisyyden. Aineiston koodaus tehtiin nimittäin periaatteella, että vain eksplisiittiset oikeutukset koodattiin ja rivien välistä lukeminen jätettiin myös alkuperäisessä tutkimuksessa tarkempaan kvalitatiiviseen analyysiin. Kuten selitän myöhemmin kvalitatiivisessa analyysissä, kodin maailman oikeutuksia käytetään paljon rivien välissä. Lisäksi tulkinnaltaan epäselvät vaateet tulkittiin ensisijaisesti jonkin oikeutuksen puolustamiseksi eikä kritiikiksi, joka osaltaan selittää kriittisten koodien suhteellista vähäisyyttä.

Yhdistin taulukossa pää- ja sivuoikeutukset, sillä vaikka sivuoikeutukset eivät ole argumentoinnin kannalta niin keskeisiä, ne tuovat silti tärkeitä vivahde-eroja argumentointiin. Lisäksi pääoikeutuksia sai koodata vain yhden myös niissä tapauksissa, että erilaisten oikeutusten todellinen painoarvo oli vaateessa samaa luokkaa. Pää- ja sivuoikeutukset yhdistämällä sai myös isompia lukuja, ja siksi selkeämmät tulokset.

Taulukosta näkee, että aineistossa argumentointia hallitsevat demokratia-, oikeudenmukaisuus-, tehokkuus- ja markkina-argumentointi. Ekologian maailma on itse asiassa jokaisessa vaateessa jollain tavalla esillä, joten sen käyttömäärä ilmaisee sitä, kuinka paljon siihen vedotaan eksplisiittisesti. Koska ekologian maailman käyttömäärä taulukossa on suhteellinen pieni suhteessa vaateiden lukumäärään, voidaan todeta, että ilmastonmuutos on aineistossa yleisesti hyväksytty ongelmaksi. Kansalaisuuden maailman argumentoinnin runsas määrä taas heijastaa ennen kaikkea ilmastokokousuutisoinnin suurta määrää, sillä "demokratia" tarkoittaa aineistossa yleensä maiden edustajien yhteistä päätöksentekoa ja "oikeudenmukaisuus" maiden välistä oikeudenmukaisuutta.

Kaiken kaikkiaan oikeutuksen maailmojen yleisyydestä aineistossa voi päätellä, että ilmastonmuutoksen hallinnassa pidetään tärkeänä demokratiaa, oikeudenmukaisuutta, tehokkuutta ja markkinamekanismeja. Maineen ja inspiraation maailmat ovat keskustelussa marginaalisia, ja kodin maailma jää rivien väliin.

Toinen yleinen huomio oikeutusten kokonaiskäyttömääristä on, että oikeuttaminen on

positiivissävyistä. Yhteisen hyvän määritelmiä ei kritisoida kovin usein ainakaan eksplisiittisesti. Tämä voi tapahtua silloin, jos arvojen koetaan olevan ristiriidassa keskenään, jolloin pitää priorisoida jokin niistä. Palaan tämän huomion analyysiin vielä myöhemmin.

Ensimmäinen tematiikka: kuinka tärkeä ja hyvä osaratkaisu ilmastokokoukset ovat?

Aineistosta löytyi paljon vaateita, jotka koskivat itse ilmastokokousten mahdollisuuksia ja haasteita. Näitä vaateita oli 48. Yleisesti ottaen niihin suhtauduttiin positiivisesti, mutta aineistosta löytyi myös sekä niiden rivien välistä että eksplisiittistä kritiikkiä. Tulkitsin kritiikiksi sellaisen argumentoinnin, että ilmastokokoukset ovat pelkkää ajanhukkaa; pelkästään neuvotteluiden vaikeuden kommentointi ei riittänyt kritiikiksi. Kokonaiskuva on, että niitä pidetään tärkeinä ilmastonmuutoksen hallinnan välineinä, mutta samalla turhaidutaan niiden haasteisiin. Argumentoinnin kokonaisuuden voi tulkita oikeuttamisteoreettisesti siten, että puolustettiin kansalaisuuden maailman eri osa-alueita, joko itsearvoisesti tai siten, että ajateltiin niiden johtavan jonkin toisen maailman arvoon ja lopulta ekologian maailman arvoon.

Mielenkiintoista on, että ilmastokokousten tärkeyttä ei läheskään aina perusteltu tarkemmin tai perustelut olivat rivien välissä, vaan sitä saatettiin pitää jopa yleisesti tunnustettuna itsestäänselvyytenä silloinkin, kun tunnustettiin samaan aikaan neuvottelujen vaikeudet:

Kööpenhaminan ilmastokokous päättyi lähes täydelliseen mahalaskuun. Tärkeimmissä asiakysymyksissä ei saatu sovittua mitään konkreettista ja loppupaperikin kuivui kasaan julistukseksi (HS Ulkomaat, 20.12.).

Kokous, jota oli pedattu vuosia ja jonka tärkeys oli lähes kaikkien tiedossa, vedettiin lokaan. Saattoi melkein kuulla läsähdysten, kuinka kymmenet miljoonat ihmiset ympäri maailman löivät yhtä aikaa turhautuneina kätensä otsaansa miettien, miten huippupäättäjät saattoivat möhliä elämänsä tilaisuuden. (Tuomo Tarvas, HS Mielipide, 21.12.2009)

Esittelen ensiksi ilmastokokousten haasteita, joita aineistossa tuotiin esille. Sitten kerron,

millä perustein kokouksia pidettiin haasteistaan huolimatta hyvänä tapana hallita ilmastomuutosta. Lopuksi selostan ilmastokokousten vastaisia argumentteja.

Ilmastokokousten haasteisiin lukeutuvat maiden väliset intressiristiriidat esimerkiksi ilmastotoimien rahoituksesta. Mailla on nimittäin omia itsekkäitä intressejään, eivätkä ne tee päätöksiä pelkästään ilmastomuutoksen vaatiman globaalın yhteisvastuun perusteella. Neuvottelijoilla on vaativa tehtävä huomioda kansalliset tarpeet ja päästä silti konsensukseen ja saavuttaa samalla riittävät päästövähennykset. Osallistujamaiden suuri määrä vaikeuttaa tätä. Ilmastomuutoksen hallinnan kanssa mahdollisesti ristiin menevistä tavoitteista mainitaan vielä erikseen, että olisi haluttavaa parantaa köyhien maiden elintaso kasvattamatta niiden päästöjä.

Maailman keskipisteenä olleen konferenssin epäonnistuneeseen lopputulokseen lienee useita selityksiä. Talous ja oman maan intressit painoivat valtioiden vaakakupissa enemmän kuin globaali, yhteinen ilmastovastuu.

Tieto ilmastomuutoksen traagisista seurauksista sekä kestävän kehityksen merkityksestä on kyllä levinnyt laajasti, etenkin länsimaalaisten keskuudessa. Mutta niin päättävillä johtajilla kuin yksittäisillä kansalaisilla on suuri harppaus siirtyä ympäristömyönteisestä tiedosta ja asennepuolesta tekoihin. (Janne Mäkitalo, HS Mielipide, 22.12.2009)

"Kohtalaiseen sopimukseen pääseminen edellyttää konsensushakuisuutta ja kansallisten tarpeiden ja olosuhteiden huomioimista, monien palikoiden yhdistämistä." (Heikki Arola, HS Talous, 2.12.2009)

Yksiselitteisiä ja tiedemaailman mielestä riittäviä lupauksia päästöjen vähennyksistä on kuultu vähän. (HS Pääkirjoitus, 6.12.2009)

Maat kyräilevät toisiaan; kehitysmaat vaativat mahdollisimman paljon, ja teollisuusmaat lupaavat mahdollisimman vähän. Neuvottelemine on mutkikasta, kun osapuolina on 192 maata. Vaikeinta on päättää, tuleeko sopimuksia yksi vai kaksi. (Heli Saavalainen, HS Kotimaa (Näkökulma), 12.12.2009)

Pitkälti köyhyydestä ja maailmanlaajuisesta tulojaosta on kyse myös parhaillaan Kööpenhaminassa käytävissä ilmastoneuvotteluissa. Siellä tärkeintä on löytää sopu siitä, miten maailman vauraat maat rahoittavat ilmastonmuutosta ehkäiseviä toimia ja auttavat köyhiä maita vaurastumaan niin, etteivät kasvihuonekaasut samalla lisäänty. (Marjut Lindberg, HS Pääkirjoitus (Kolumni), 9.12.2009)

Kokoukset ovat ilmeisen haasteellisia. Mutta miten niiden tärkeyttä perustellaan tästä huolimatta, ja millä tavalla nämä argumentit voisi tulkita oikeuttamisteoreettisesti?

Monet ilmastokokouksia puolustavat argumentit perustuivat kansalaisuuden maailman ja ekologian maailman kompromissiin. Kansalaisuusarvojen käyttötavassa oli kuitenkin variaatiota.

Yksi tapa argumentoida kansalaisarvojen pohjalta olivat vaateet, että maiden välinen solidaarisuus ja talkoohenki ovat välttämättömiä, sillä kyseessä on yhteinen asiamme ja meillä kaikilla on velvollisuus yhteisen hyvinvointimme varmistamisesta. Eräässä lehtijutussa Kööpenhaminan kokoukseen viitataan "yhteisen ilmakehän hallintapyrkimyksenä" (Heikki Arola, HS Talous, 2.12.2009), ja toisessa sanotaan kokoukseen osallistujien yhteisen ilmastotahdon rapautuvan, jos kokous epäonnistuu (HS Pääkirjoitus, 6.12.2009). Lisäksi argumentoidaan, että työnjaon ja päätöksenteon selkiyttäminen, tässä tapauksessa maiden välinen, on välttämätöntä.

Lissabonin sopimus selkiyttää työnjakoa ja päätöksentekoa. Tämä on tarpeen, mikäli unioni mieli olla etujoukoissa, kun ilmastonmuutoksen kaltaisia jättiongelmia ratkotaan." (HS Pääkirjoitus (Muut lehdet): Vihreä Lanka, 5.12.2009)

Toinen argumentointitapa ilmastokokousten puolesta on, että ongelman demokraattinen ratkaisutapa ilmastokokouksissa on hyvä ja samalla hyväksyä, että sen tulokset ovat todennäköisesti laihoja. Tällaisessa tapauksessa kansalaisarvojen käytön painopiste oli demokratiassa eikä solidaarisuudessa ja itse ongelman globaalissa luonteessa. Tällainen argumentointi edellyttää, että joko demokratiaa arvostetaan erityisen paljon tai pidetään muita mahdollisia ratkaisukeinoja liian tehottomina. Esimerkiksi YK:n johtava meteorologi Kioton kokouksen aikana Hartmunt Grassl esittää (HS Ulkomaat, 25.11.1997), että laiha

kompromissikin on merkittävää edistystä siihen verrattuna, että nykytilanne vain jatkuisi sellaisenaan. Lisäksi Kööpenhaminassa tapahtuvaan ilmastomuutoksen vastaiseen mielenosoitukseen osallistuva opiskelija Verna Castre kommentoi, että "ei tätä ilmastomuutosta pysty enää parilla energiansäästölampulla ratkaisemaan" (Heli Saavalainen, HS Kotimaa, 12.12.2009). Toisin sanoen asia on ratkaistava ison mittakaavan päätöksillä, sillä pienen mittakaavan muutokset eivät voi olla riittäviä. Tällainen ajatus on vielä selvemmin seuraavassa sitaatissa:

"Kiotossa alkaneesta ilmastokokouksesta odotetaan myrskyistä; jopa niin myrskyistä, että kokouksella on mahdollisuus ajautua päätöksenteossaan karille. Siitä huolimatta sen tuloksiin on suhtauduttava toiveikkaasti. Mitä muita mahdollisuuksia on ympäristöongelmien globaaliseen ratkaisemiseen kuin YK:n yhteiseen pöytäan istuminen?" (HS Pääkirjoitus (Muut lehdet): Karjalainen, 4.12.1997)

Aineistosta löytyi myös optimistisempi versio tästä argumentointitavasta. Tässä sitaatissa tunnustetaan, että nimenomaan Kioton kokouksen tulokset ovat todennäköisesti laihoja, mutta tämä fakta ei välttämättä kerro mitään sen jälkeisistä kokouksista.

Grassl muistuttaa, että myös otsonikerrosta tuhoavien cfc-yhdisteiden rajoituksissa ja uhanalaisten lajien kaupan kiellossa edettiin aluksi hyvin hitaasti. (HS Ulkomaat, 25.11. 1997)

Kolmas tapa argumentoida ilmastokokousten puolesta kansalaisarvojen pohjalta oli sopimuksen sitovuuden ja laillisuuden korostaminen. Idea on, että se on hyvä lähtökohta, vaikka lyhyen aikavälin tulokset olisivatkin laihoja.

"Hyvää tässä olisi se, että ensimmäistä kertaa saataisiin aikaan uskottava ja sitova tavoite kasvihuoneilmiön hidastamiseksi. Siitä olisi paljon helpompi jatkaa kuin tyhjästä." (HS Pääkirjoitus (Muut lehdet): Kansan Uutiset, 4.12.1997)

Lisäksi pääkirjoituksessa 6.12.2009 sanotaan, että yksi onnistuneen Kööpenhaminan sopimuksen edellytyksistä on "laillisesti sitova sopimus valvontamekanismeineen". Tässä argumentissa käytetään myös teollisuuden maailmaa, koska korostetaan tarkan valvonnan

tärkeyttä. Siinä on siis kyse kansalaisuuden, ekologian ja teollisuuden maailman kompromissista.

Tällaisten yleisluontoisten argumenttien lisäksi löytyi vaateita, että ilmastokokoukset johtavat juuri tietynlaisiin tärkeisiin ilmastotoimiin, eli johdettiin jonkinlainen toinen oikeutus kansalaisuuden maailmaan kuuluvasta demokratia-argumentoinnista. Ensinnäkin niissä sovitaan päästövähennysten rahoituksesta, jotta kehitysmaat pystyisivät paremmin päästövähennyksiin ja sopeutumaan ilmastonmuutokseen. Tässä argumentissa johdetaan markkinoiden, ekologian ja oikeudenmukaisuuden välinen kompromissi. Toisekseen Kööpenhaminan kokouksen toivottiin johtavan "raamisopimukseen, joka mahdollistaa globaalisti parhaan mahdollisen teknologian käyttöönoton kaikkialla" (Heikki Arola, HS Talous, 2.12.2009) eli johdettiin ekologian ja tehokkuuden maailman välinen kompromissi. Lisäksi löytyi oikeuttamisteoreettisesti samanmuotoisia argumentteja, joissa kyse oli kulutusvalintoihin vaikuttavasta social engineeringistä.

Onnistuessaan Kioton kokous asettaisi suuntaviivat energian käytölle ja tuotannolle suuressa osassa maailmaa ja vaikuttaisi mm. siihen, millaisilla kulkuneuvoilla ajetaan. (HS Ulkomaat, 2.12.1997)

Yhden lapsen politiikka saattaa monissa maissa olla vaikea toteuttaa ulkoa tulevana määräyksenä. Ilmastokokous voisi päättää, että syntyvyyden rajoittamista palkittaisiin kansainvälisen yhteisön toimesta esimerkiksi jonkinlaisena eläkkeenä niille äideille, jotka ovat hedelmällisessä iässä synnyttäneet vain yhden jälkeläisen; vaikkapa eurolla päivässä loppuelämän ajaksi. Täysin lapsettomiksi jättäytyneet naiset saisivat kaksi euroa päivää kohden. (Esa Parkatti, HS Mielipide, 10.12.2009)

Entä millaisia vaateita esitetään ilmastokokouksia vastaan? Kaikissa argumenteissa, jotka tulkitsin ilmastokokouksia vastustaviksi, kritisoitiin kansalaisuuden maailmaan kuuluvaa demokratia-argumentointia teollisuuden maailman näkökulmasta. Seuraavassa sitaatissa kokouksia ei lytätä täysin, mutta niitä pidetään tehottomina sen takia, että niissä on tapana jättää ilmastonmuutoksen pääsy huomiotta. Toisin sanoen siinä kritisoidaan myös kodin maailmaan kuuluvia perinteitä.

"On aivan samantekevää mitä ilmastokokouksessa päätetään, jos ei edes

uskalleta ottaa esille sitä, että ilmastonmuutoksen pääasiallinen syy on väestöräjähdyks.

Nimimerkki Tutkija Pohjanmaalta arvioi HS.fi:ssä Kööpenhaminan ilmastososopua. (HS Mielipide (Valitut Sanat), 20.12.2009)

Löysin myös kaksi vaatetta, että ilmastokokoukset ovat turhia, sillä oikea, huomattavasti tehokkaampi ratkaisu, on uusi teknologia. Juha-Pekka Raeste kirjoitti 22.12.2009, että ilmastonmuokkaus on ainoa realistinen keino saada aikaan riittävän suuret päästövähennykset riittävän ajoissa, eikä se vaatisi isoja määriä rahaa tai radikaaleja kulutuskäyttäytymisen muutoksia. Hän kritisoi inspiraation maailmaa siten, että väittää ilmastonmuokkauksen olevan yleisesti vastenmielisen ja pelottavan oloinen ratkaisu, johon ei sisälly vastuunoton elementtiä. Hänen mukaansa tämä on syy siihen, että ilmastonmuokkauksen vaihtoehtoa ei oteta vakavasti.

Lisäksi Copenhagen Consensus Center -ajatushautomon johtaja Bjørn Lomborg argumentoi 18.12.2009, että koska ilmastoneuvottelut ovat epäonnistuneet jo 18 vuoden ajan ja tulevat aivan ilmeisesti Kööpenhaminassakin epäonnistumaan, on aika vaihtaa raidetta ja investoida paljon rahaa vihreän teknologian kehitykseen.

Toinen tematiikka: millä tavalla vastuu pitäisi jakaa maiden välillä?

Aineiston perusteella yksi keskeisimmistä asioista ilmastoneuvotteluissa on maiden välinen vastuunjako, josta tehtiin 48 vaatetta. Myös maiden sisäisestä vastuunjaosta puhuttiin vähän, mutta rajaan sen analyysin ulkopuolelle. Aineistosta löytyi itse asiassa yllättävän vähän vastuunjakoon liittyvää pohdintaa siitä, miten ilmastonmuutos tai sen vastaiset toimet vaikuttavat esimerkiksi eri elinkeinoihin tai etnisiin ryhmiin maiden sisällä. Tässä tematiikassa on keskeistä teollisuus- ja kehitysmaiden kahtiajako, ja lisäksi puhuttiin joitakin kertoja erikseen Kiinan kaltaisista nopeasti kehittyvistä talouksista.

Hyödynsin tämän tematiikan analyysissä eräitä oikeudenmukaisuusargumentointia tarkentavia koodeja, joista yleisimmät olivat "yhtäläiset päästövähennykset nyt" ja "rikkaat maksavat köyhille", mutta myös "saastuttaja on vastuussa" ja "oikeus kehittyä" olivat jonkin verran käytössä tämän tematiikan argumentoinnissa. Kertaan näiden koodien merkitykset hetken kuluttua tarkemman analyysin yhteydessä. Kansalaisuuden maailmaan sisältyvä oikeudenmukaisuusargumentointi oli tässä tematiikassa luonnollisesti keskiössä

ja jäsen­nän analyysin siksi sen mukaan, mutta myös muita maailmoja tuotiin siihen mukaan.

Huomionarvoista kuitenkin on, että näiden koodien käyttö oli puutteellista ja joskus niitä ei käytetty sellaisissakaan tapauksissa, että itse tulkitsisin argumentin hyvin selkeästi joksikin niistä. Tämä johtuu oletettavasti siitä, että aineiston alkuperäinen koodaus oli prosessi ja kaikkia lopulta käytössä olleita koodeja ei ollut alusta asti mukana. Alla olevat koodien käyttömäärät ovat siis suuntaa-antavia.

	yhtäläiset päästövähennykset nyt	rikkaat maksavat köyhille	saastuttaja on vastuussa	oikeus kehittyä
N	11	15	5	4

Yleisesti ottaen argumentoitiin, että teollisuusmaita pidetään enemmän vastuullisina kuin kehitysmaita, mutta myös kehitysmaiden pitää tehdä jotain. Yksityiskohdissa oli variaatiota, ja joitakin aivan tästä poikkeaviakin vaateita oli.

Yhtäläiset päästövähennykset nyt -koodia käytettiin vaateille, että kaikkien maiden, tai ainakin tärkeimpien päästäjien Kiina ja Intia mukaan lukien, velvollisuus on vähentää päästöjään. Se on eräänlaista kodin maailman kritiikkiä, sillä siihen sisältyy ajatus jaetusta velvollisuudesta ja siitä, ettei maiden välillä pidä olla ainakaan vahvaa vastuullisten ja ei-vastuullisten maiden välistä roolinjakoa. Perinteinen kehitys- ja teollisuusmaiden kahtiajakoon perustuva hierarkia hylätään tai sitä ei painoteta.

YK:n ilmastosihteeristön johtaja Yvo de Boer arvioi sunnuntaina, että nyt hallitusten täytyy antaa kunnianhimoiset takeet siitä, että päästöjä aletaan leikata heti kaikkialla maailmassa ja että vähennysten rahoituksesta saadaan sopu. (Mannila/Saavalainen, HS Uutiset sivu, 7.12.2009)

Hedegaardin mukaan yksi Pariisin-kokouksen suurimmista taistoista tulee koskemaan sitä, miten kehittyvät taloudet kuten Kiina ja Brasilia saadaan mukaan ilmastotalkoisiin.

"Se ei tietenkään tarkoita, että kehittyvien maiden pitäisi tehdä täysin samat asiat kuin Yhdysvaltojen tai Euroopan." (Virve Kähkönen, HS Ulkomaat,

13.11.2013)

Seuraavassa vaateessa tuodaan esille teollisuuden maailman argumentti tällaisen ajattelutavan puolesta: ilmastonmuutoksen tehokas hallinta vaatii sitä, että hallitaan tarkkaan kaikkia päästölähteitä.

Amerikkalaiset vaativat, että Kiinan ja Intian on sitouduttava päästövähennyksiin ja että kehitysmaiden päästövähennykset voidaan mitata, raportoida ja todentaa. (Johanna Mannila, HS Ulkomaat, 7.12.2009)

Rikkaat maksavat köyhille -argumentointi muistuttaa tätä yhtäläiset päästövähennykset nyt -argumentointia siten, että kaikilla mailla on oma velvollisuutensa ilmastotalkoissa. Nämä vaateet osittain tukevat siis toisiaan. Siinä on kuitenkin kyse sellaisesta vastuunjaosta, että teollisuusmaiden pitää antaa kehitysmaalle ilmastoapurahaa, jotta ne pystyisivät paremmin ilmastotoimiin. Mutta koska ilmastoapurahan konkreettinen käytötapa – päästövähennyksiin pyrkivät toimet, ilmastonmuutokseen sopeutuminen tai yleinen kehitysapua – vaihtelee, nämä vaateet ovat lähempänä kehitys- ja teollisuusmaiden voimakkaampaa erottelua suosivia vaateita kuin yhtäläiset päästövähennykset nyt -vaateet.

Moni lahjoitus kuuluu samaan sarjaan kuin paidannapit kolehtihaavissa. Usean maan – myös Ruotsin ja Suomen – rahapotti koostuu nimittäin ainakin osittain rahasta, joka on jo aiemmin kohdennettu kehitys- tai ilmastoavuksi. Nyt luvattun rahan nimitys vain määritellään tarkemmin ilmastoavuksi.

Koska ilmastoavussa jouduttaneen käyttämään suurelta osin totuttuja kehitysapukanavia, lopulta hämärtyvät tittelitkin, kun apu lähestyy käyttöönsä kehitysmaissa.

Ainakaan tähän asti moinen ei ole kehitysmaalle maistunut. Ne ovat korostaneet haluavansa puhdasta rahaa, joka on enemmän kuin kehitys- ja ilmastoavun kautta luvattu potti.

Jos EU:n toive oli, että raha voitaisiin ohjata ilmastonsuojeluun kätevämmiin kuin kehitysapuun, tämä toive saattaa olla turha. Kehitysmaat ovat tehneet selväksi, että ne tuntevat omat tarpeensa paremmin eivätkä halua ainakaan lisää

ehtoja saamiensa avustussummien käyttöön. (HS Pääkirjoitus, 12.12.2009)

Saastuttaja on vastuussa -argumentointi perustuu voimakkaasti oikeudenmukaisuuteen, toisin kuin yhtäläiset päästövähennykset nyt, jossa painotetaan enemmän ympäristön suojelua tehokkaasti, kaikki päästölähteet minimoiden. Näiden vaateiden idea on, että panos ilmastotalkoisiin pitää suhteuttaa siihen, kuinka voimakkaasti maa on syyllinen ongelmaan. Ne eivät vapauta kuitenkaan vähemmän saastuttavia maita velvollisuudesta.

Teollisuusmailla on toki historiallinen vastuunsa ilmaston lämpenemisen hillitsemisestä, sillä ne ovat suurimmat syyvät siihen, että ilmastonmuutoksesta on tullut vakava ongelma. Maataloudesta riippuvaiset kehitysmaat ovat syyttömiä ilmastonmuutokseen, mutta ne kärsivät jo nyt kuumuudesta, kuivuudesta ja rankkasateista.

Silti myös kehitysmaiden olisi osallistuttava talkoisiin omalla panoksellaan. Esimerkiksi merenkulun päästöjä ei voi rajoittaa, jos kehitysmaat eivät tule mukaan. Jo nyt lähes 70 prosenttia maailman meriä seilaavista aluksista on liputettu kehitysmaihiin. (Heli Saavalainen, HS Ulkomaat (Näkökulma), 19.12.2009)

Saastuttaja on vastuussa -vaateet eivät olleet niin yksinkertaisia, että teollisuusmaat ovat vastuussa ja kehitysmaat eivät. Seuraavassa sitaatissa sellainen argumentointi kohdistuu tulevaisuuteen, jossa kehitysmaat ovat potentiaalisesti merkittäviä kasvihuonekaasujen päästäjiä. Samassa jutussa huomautetaan myöhemmin, että "rikkaiden maiden pitää siivota omat sotkunsa". Argumentti on siis, että kehitysmaiden pitää kehittyä sellaisella tavalla, että eivät joudu kovassa vastuussa olevan saastuttajan asemaan.

Kehitysmailla on oikeus pyrkiä pois köyhydestään, mutta toistamalla teollisuusmaiden virheet ne päätyvät ajan mittaan nykyistä suurempiin vaikeuksiin. Varakkaidenkaan ei ole viisasta kuvitella pystyvänsä torjumaan katastrofit, sitten kun ne ovat käsillä. Kioton sopimusta on ryhdyttävä toteuttamaan heti, jos uhkaa halutaan lieventää. (HS Pääkirjoitus, 12.12.1997)

Aineistosta löytyi myös vaateita, joissa saastuttajan vastuu kohdistuukin kehitysmaihiin. Seuraavassa vaateessa perinteinen kehitysmaa–teollisuusmaa-asetelma onkin pääläellaan,

sillä ilmastonmuutoksen pääsyyinä pidetään väestönkasvua ja teollistuneiden vastuu vähäpäästöisempään elämäntapaan onkin sivuhuomautus.

Maailman väkiluku kasvaa yli 200000 ihmisellä päivässä ja yli 75 miljoonalla henkilöllä vuodessa, vaikka Euroopan väkiluku jo laskee. Miksi hiilidioksidipäästöissä puhutaan edelleen useimmiten nykypäästöistä asukasta kohden, eikä ollenkaan asukkaiden lukumäärän kasvusta? Syntyvät uudet asukkaat haluavat aikanaan nauttia niistä tuotteista, joiden tuotannosta syntyy päästöjä.

Voimakas väestönkasvu keskittyy kehitysmaihin. Nyt olisi jo aika pitää esillä myös niiden vastuuta väestönsä kasvun hillitsemisestä. Se on mahdollista jo nykyisin käytettävissä olevalla tiedolla.

Totta kai teollistuneiden maiden pitää samanaikaisesti panostaa uusien vähäpäästöisten tekniikoiden kehittämiseen ja nykyisten kulutustottumustensa parantamiseen. (Ilkka Tiainen, HS Mielipide, 8.12.2009)

Myös seuraavassa sitaatissa painotetaan kehitysmaiden, tai tarkemmin sanottuna Intian, velvollisuutta päästövähennyksiin sen ison vastuun takia.

Pariskunnan mielestä myös Intian on tehtävä osansa. "Intia on yksi suurimmista päästäjistä", Yenneti painottaa. (Mannila/Saavilainen, HS Ulkomaat, 9.12.2009)

Aineistosta löytyi myös vaade, jossa yhdistettiin saastuttaja on vastuussa - ja yhtäläiset päästövähennykset nyt -argumentointitavat. Teollisuusmaat ovat vastuussa toimien aloittamisesta, jotta saataisiin kaikki mukaan ilmastotalkoisiin, kuten pitäisikin käydä.

Mahdollisuudet välttää kasvihuonekaasupitoisuuksien kaksin-, kolmin- tai jopa nelinkertaistuminen ovat mitättömät, elleivät kaikki sopimusosapuolet ala töihin heti. Kehitysmaat ovat oikeudenmukaisuuteen vedoten ilmoittaneet, että teollisuusmaat ovat vastuussa toimenpiteiden aloittamisesta. Näin ollen olisi välttämätöntä, että teollisuusmaat saisivat aikaan Kiotossa merkittäviin yhteisiin päästövähennyksiin tähtäävän protokollan.

Jos tähän ei päästä, ei kehitysmailla liene lähitulevaisuudessakaan halua osallistua yhteisiin talkoisiin. (Markku Wilenius, HS Pääkirjoitus (Vieraskynä), 1.12.1997)

Neljäs mahdollinen argumentointitapa oli, että kehitysmaiden oikeus kehittyä on tärkeämpi kuin että ne vähentäisivät päästöjään. Se on ekologian maailman kritiikkiä markkinoiden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Elintason parantumista ja ympäristönsuojelua ei välttämättä pidetä sellaisessa argumentoinnissa täysin ristiriitaisina, vaan ajatus voi olla, että kummankin tavoitteen tavoittelua ei voida optimoida samanaikaisesti ja elintaso täytyy priorisoida. Tällöin siihen yhdistetään yhtäläiset päästövähennykset nyt -argumentointitapa.

Di-Aping on muistuttanut toistuvasti, että ilmastonmuutosrahaa on oltava tarpeeksi, jotta se edistää nopeaa kestävästä kehitystä ja teollistumista kehitysmaissa. (Johanna Mannila, HS Ulkomaat, 8.12.2009)

Tällaisesta argumentoinnista puhtaampi esimerkki, jossa ei kannateta toistaiseksi edes vähäisempiä ilmastotoimia.

Kiina ja Intia tahtovat teollisuusmaiden vähentävän päästöjään roimasti ennen kuin ne itse suostuvat mihinkään. Kumpikin korostaa oikeuttaan talouskasvuun. (Johanna Mannila, HS Ulkomaat, 7.12.2009)

Tällaista argumenttia vastustetaan eräässä vaateessa seuraavasti, ekologian ja teollisuuden maailman kompromissin eli ekotehokkaan teknologian perusteella:

Kiinan, Intian ja Brasilian kaltaisille nopeasti teollistuville maille Runge-Metzgerillä ja Turesonilla oli selkeä viesti: "EU on pystynyt ylläpitämään talouskasvua ja vähentämään päästöjä. Antakaa insinöörienne löytää ratkaisut, joilla päästöt saadaan vähenemään." (Johanna Mannila, HS Ulkomaat, 9.12.2009)

Kolmas tematiikka: päästökaupan tehokkuus päästöjen vähentäjänä

Tässä tematiikassa on kyse siitä, pidetäänkö päästökauppaa hyvänä keinona vähentää päästöjä. Aineistosta löytyi kohtalaisesti sekä päästökauppaa puolustavia että sitä

kritisoivia vaateita, jotka muodostivat analyttisesti selkeän kokonaisuuden. Vaateita oli yhteensä 12.

Argumentoinnin kokonaiskuva oli, että päästökauppaa ei yhtä poikkeusta lukuun ottamatta vastustettu periaatteellisesti eli markkinamekanismien hyödyntäminen päästövähennysten toteuttamisessa hyväksyttiin ajatuksena. Sen sijaan päästökaupan kritiikki kohdistui sen toteutukseen käytännössä.

Peruslogiikka, jolla päästökaupan toimivuutta ainakin teoriassa puolustetaan, on, että markkinoiden maailman hyvä eli kilpailu johtaa ekotehokkuuteen eli teollisuuden ja ekologian maailman kompromissiin. Tuotannon ekotehokkuuden voi toki toteuttaa muillakin keinoilla kuin vähäpäästöisellä teknologialla, mutta teknologia mainittiin aineistossa erikseen.

Päästökauppa toimii niin, että ne yritykset, jotka päästävät hiilidioksidia vähemmän kuin niille määrätyn kiintiön verran, voivat myydä yli jääviä päästöoikeuksia niille, jotka päästävät enemmän.

Teoriassa yritykset voivat siis säästää rahaa vähentämällä päästöjään, jolloin niiden kannattaa investoida vähempipäästöiseen teknologiaan. (Mikko Paakkanen, HS Ulkomaat, 29.11.2013)

Entä millä perustein päästökauppaa vastustetaan? Ensinnäkin löysin aineistosta yhden vaateen, että se on periaatteellisesti huono idea. Se on Kioton kokouksen ajalta, joten päästökaupasta puhutaan siinä vielä hypoteettisesti. Päästökauppaa vastustetaan siinä kansalaisuuden maailmaan kuuluvalla oikeudenmukaisuusargumentilla, ja journalisti kritisoi vaateen jälkeen heti tätä vasta-argumenttia käyttäen itsekin aivan samaa perustelua, eli journalisti väittää, että oikeudenmukaisuuden kriteerit itse asiassa täyttyvät.

Päästökauppaa vastustivat eniten Kiina ja Intia. Kehitysmaiden mielestä teollisuusmaat pääsevät liian halvalla itse aiheuttamastaan ongelmasta.

Noin 75 prosenttia kasvihuonekaasuista syntyy teollisuusmaissa. Kehitysmaiden osuus lisääntyy kuitenkin koko ajan ja esimerkiksi vuodesta 1990 kehitysmaiden päästöt ovat lisääntyneet noin 30 prosenttia, kun teollisuusmaissa kasvu on ollut noin 8 prosenttia. (HS Ulkomaat, 12.12.1997)

Aineistossa monta kertaa toistuva argumentti nimenomaan EU:n päästökauppaa vastaan on, että päästöluvan hinta on liian alhainen, joten se on tehoton. Toisin sanoen päästökauppaa kritisoitiin teollisuuden maailman näkökulmasta.

EU:n päästökauppa ei ole varsinkaan viime vuosina onnistunut estämään investointeja saastuttavaan tekniikkaan. Kun otetaan huomioon uusiutuvan energian tavoite ja energiatehokkuustavoite, 20 prosentin tavoite on päästöjen vähentämisessä aivan liian vaatimaton.

Tämän vuoksi päästöluvan hinta on nykyisin hyvin halpa. Kun myös kivihiilen maailmanmarkkinahinta on edullinen, investoinneista kivihiieltä käytäviin laitoksiin on tullut EU:ssa kannattavia. Niinpä EU-maat ovat sitoutuneet saastuttavaan tekniikkaan vuosikymmeniksi, koska voimalaitosten käyttöajat ovat pitkiä. (Hanna-Liisa Kangas, WWF Suomen ilmastovastaava, HS Ulkomaat (Vieraskynä), 15.11.2013)

Myös uutisessa kolmen kiinalaiskaupungin päästökauppakokeilusta kommentoidaan, että "EU:n päästökauppaa on arvosteltu tehottomaksi". Tämän väitteen rooli uutisen kontekstissa on kuitenkin huomauttaa, että päästökauppa ei välttämättä toimi käytännössä, eikä väittää Kiinassa tehtävän kokeilun olevan huono idea.

Toinen nimenomaan EU:n päästökauppaan kohdistuva kritiikki oli uutisessa, jossa kerrottiin päästöoikeuksien kaupassa paljastuneesta petosvyyhdistä, jonka takia veronmaksajat ovat kärsineet arvonlisäverojen menetykset. Tämän kritiikin voi tulkita oikeuttamisteoreettisesti siten, että kansalaisuuden maailmaan kuuluvalla oikeudenmukaisuusargumentilla kritisoitiin kodin maailmaa eli tässä tapauksessa suljetuissa piireissä tapahtuvaa petosvyyhtiä.

Kolmas EU:n päästökaupan toteutuksen kritiikki oli, että se ei ole riittävän markkinaehtoinen toimiakseen oikeasti. Toisin sanoen kyse on markkinoiden maailman sisäisestä kritiikistä edellä kuvattua päästökaupan logiikkaa vastaan, että markkina-arvot johtavat ekotehokkuuteen.

Jos päästökauppajärjestelmää halutaan korjata, komission on tavalla tai toisella korjattava myös järjestelmän markkinaehtoisuutta.

Millään realistisella Euroopan talouskasvuoletuksella oikeuksien markkinahinta ei nouse nykymallilla sellaiseksi, että se ohjaisi tulevaisuudessakaan vähiin päästöihin.

Tarvitaan teollisuuden tiedossa oleva, mahdollisimman muuttumaton laskentatapa tai korjauskerroin, joka tuottaa nykyistä korkeamman hinnan päästöoikeuksille ja reagoi suhdanteisiin.

Päällekkäisten ohjausmekanismien karsiminen on vaikea mutta välttämätön lisä.

Energiatehokkuus kasvaa jo markkinaehtoisesti joka tapauksessa ja ilman hoputusta. (Paavo Rautio, HS Ulkomaat (Kolumni), 20.11.2013)

Neljäs tematiikka: vihreä teknologia osaratkaisuna ilmasto-ongelmaan

Kuinka tärkeänä ja hyvänä ratkaisuna pidetään sitä, että kehitellään ja otetaan käyttöön uutta vihreää teknologiaa? Kaiken kaikkiaan suhtautuminen teknologiseen ratkaisuun on hyvin positiivinen, ja tähän tematiikkaan kuului 35 eli melko paljon vaateita. Iso osa vaateista ei tosin ollut analyttisesti kovin mielenkiintoisia, vaan pikemminkin mainittiin lyhyesti ekotehokas teknologia yhtenä tapana vähentää päästöjä. Toisaalta se, että uutta teknologiaa sanotaan vähäisillä eksplisiittisillä perusteilla hyväksi ratkaisuksi, ilmentää yleisesti hyväksyttyä hyvin positiivista suhtautumista siihen. Vihreää teknologiaa puolustetaan monenlaisilla argumenteilla, ja eniten vedotaan teollisuuden, ekologian, kodin ja markkinoiden maailmoihin. Sen kritiikkiä löytyi vain vähän.

Uuden teknologian käyttöönottoa puolustetaan ennen kaikkea sen tehokkuuden takia: pystytään tekemään samat asiat pienemmällä materiaalin tai energian määrällä tai tämä ratkaisu on vaihtoehtoisesti tehokkaampi kuin muut ehdotetut ilmastonmuutoksen vastaiset toimet. Ekotehokkuusargumentoinnissa on teollisuuden maailman lisäksi rivien välissä kodin maailma: meidän ei tarvitse muuttaa elämäntapaamme ja perinteitämme ilmaston suojelua varten, vaan voimme ylläpitää niitä luottamalla insinööreihin. Tätä ei kuitenkaan tuotu juurikaan eksplisiittisesti esille. Seuraavassa sitaatissa asia mainitaan eksplisiittisesti. Vihreän teknologian puolustaminen muiden päästövähennysvaihtoehtojen sijaan ei tosin

ole välttämättä niin äärimmäistä, että elämäntavan muutoksen tarve kiistettäisiin täysin.

Miten ihmiskunta toimisi, jos sitä yhtäkkiä kohtaisi ennalta arvaamaton uhka, joka vaarantaisi koko planeetan olemassaolon?

Lähdetään siitä, että tiedemiehet tarjoaisivat ratkaisuksi kahta vaihtoehtoa.

Ensimmäinen vaihtoehto maksaisi tuhansia miljardeja ja vaatisi onnistuakseen, että lähes jokainen ihminen muuttaisi radikaalisti käyttäytymistään. Näin tuloksia saataisiin vuosikymmenten tai sukupolvien päästä.

Toinen vaihtoehto [ilmastonmuokkaus] maksaisi pari sataa miljoonaa, eikä kenenkään tarvitsisi muuttaa käyttäytymistään. Homma toimisi vuodessa, ja hyödyt näkyisivät heti. (Juha-Pekka Raeste, HS Talous (Näkökulma), 22.12.2009)

Osa markkinoiden maailmaa hyödyntävistä vaateista olivat sen muotoisia, että joku tietty maa hyötyy vihreän teknologian ja teknisen osaamisen viennistä taloudellisesti. Toisin sanoen teknologiaa puolustetaan teollisuuden, markkinoiden ja ekologian maailmojen kompromissilla.

Maaliskuussa energiaviranomaisten pääjohtaja Tomas Käberger totesi, että uudet ruotsalaiset aalto-, tuuli- ja aurinkotekniikan yritykset kasvavat hurjaa vauhtia. Hänen mukaansa Ruotsista voisi tulla vihreän sähkön viejä tulevaisuudessa. (Ulla Klötzer ja Anna-Liisa Mattsoff, HS Mielipide, 1.12.2009)

Tällaiselle argumentoinnille luonteva jatko on, että uusi teknologia luo työpaikkoja, eli vaadetta perustellaan kansalaisuuden maailman pohjalta. Eräissä lehtijutussa mainitaan, että hallituspuolueet toivovat sopimusten päästöjen leikkaamisesta luovan mahdollisuuksia Suomen teollisuudelle ja että Kimmo Tiilikaisen (kesk.) mielestä "vihreä vallankumous" voisi luoda jopa 100 000 uutta työpaikkaa (Teija Sutinen, HS Kotimaa, 3.12.2009).

Toinen aineistosta löytynyt kansalaisuuden maailman käyttötapa on, että ilmastonmuutoksen ja kaupungistumisen aiheuttamat vesiolojen muutokset luovat tarvetta vesihuoltoon liittyvälle tekniikalle ja osaamiselle. On kehitettävä valmiuksia riskien

hallintaa varten ja hallittava vesivaroja kokonaisvaltaisesti. (HS Pääkirjoitus (Vieraskynä), 10.12.2009) Tässä siis argumentoidaan paremman vesihuollon tekniikan puolesta teollisuuden maailman (tarkka hallinta) ja kansalaisuuden maailman (vesihuoltoon liittyvä yleinen hyvinvointi) perusteella, ja fokus on ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.

Lisäksi eräässä vaateessa argumentoidaan, että vihreä teknologia on avain talouskasvun, elintason parantamisen ja ilmastonsuojelun yhdistämiseen teollistuvissa maissa. Oikeuttamisteoreettisesti tämän argumentoinnin voisi tulkita siten, että teollisuuden ja ekologian maailman kompromissi on markkina-arvojen ja oikeudenmukaisuuden kannalta hyvä asia.

Kiinan, Intian ja Brasilian kaltaisille nopeasti teollistuville maille Runge-Metzgerillä ja Turesonilla oli selkeä viesti: "EU on pystynyt ylläpitämään talouskasvua ja vähentämään päästöjä. Antakaa insinöörienne löytää ratkaisut, joilla päästöt saadaan vähenemään." (Johanna Mannila, HS Ulkomaat, 9.12.2009)

Markkinoiden maailmaa käytettiin myös vaateessa, että Kohti hiilineutraalia kuntaa -hanke onnistui muun muassa kiinteistöjen energiatehokkuuden parantamisen sekä bioenergian takia ja säästivät uusilla energiaratkaisuilla myös rahaa (Heli Saavalainen, HS Kotimaa, 10.11.2013).

Entä millä perusteilla uuden teknologian käyttöönottoa vastustetaan? Kritiikki on vähäistä, mutta koska teknologiamyönteisyys on aineistossa vallitsevaa, se on analyttisesti mielenkiintoista. Ensinnäkin eräässä jutussa kritisoidaan Suomen bioenergiatavoitetta siten, että metsien rooli ympäristöpolitiikassa on ristiriitainen: vaikka ne ovatkin uusiutuva energianlähde, on tavoitteiden vastaista hakata niitä nopeammin kuin ne kasvavat, sillä ne ovat myös tärkeä hiilinielu (Elina Kervinen, HS Talous (Näkökulma), 11.12.2009). Toisin sanoen ekologian maailman näkökulmasta tuomitaan sisäisesti ekologian ja teollisuuden maailman kompromissi eli bioenergia.

Eräässä lehtijutussa kritisoiin tukholmalaista Hammarby Sjöstadia, jossa oli tavoitteena vähentää asukkaiden energiankulutusta "kestävillä kaupunkiratkaisuilla". Siellä käytetään nimittäin oikeasti paljon energiaa suhteessa siihen, millä keinoilla energiankulutusta on pyritty vähentämään ja kuinka ekologiseksi Sjöstadia markkinoidaan (HS Sunnuntai,

10.11.2013). Vaateessa identifioidaan ongelmaksiksi, että kun urbaania elämäntapaa markkinoidaan ympäristöteknologialla, myydään samalla teknologian mukanaan kantamia normeja ja arvoja ja siten myös tietynlaista elämäntapaa. Tämän voisi tulkita kodin maailman sisäiseksi kritiikiksi ekotehokkuusargumentointia vasteen, joka on kodin, teollisuuden ja ekologian maailman kompromissi.

Eri toimijoiden käyttämät oikeutukset

Ennen kuin analysoin eri puhujien välisiä eroja oikeuttamisen suhteen, tiivistän tulokseni siitä, mitkä oikeuttamisen maailmat ovat kussakin tematiikassa tärkeimpiä. Siten tekemästäni ristiintaulukosta saa mielikuvan myös siitä, mihin keskusteluihin eri tahot ottavat kantaa. Ilmastokokousten mielekkyyttä perustellaan ennen kaikkea kansalaisoikeutuksia, ja muut oikeutukset ovat sivuosassa. Maiden välisestä vastuunjaosta puhuttaessa käytetään myös kansalaisoikeutuksia, tarkemmin sanottuna oikeudenmukaisuusoikeutuksia. Päästökaupan puolesta ja vastaan taas argumentoidaan markkinoiden ja teollisuuden maailmojen näkökulmasta. Teknologian roolista taas argumentoidaan teollisuuden ja kodin maailmojen näkökulmasta, mutta kodin maailman oikeutukset eivät näy ristiintaulukosta, koska tulkitsin ne rivien välistä.

Taulukoin analyysissäni ensiksi kaikki puhujat ja kaikki oikeutukset erikseen. Tällöin N:t jäivät ristiintaulukoinnissa kuitenkin liian pieniksi, että analyysi olisi ollut järkevää. Tästä syystä yhdistin taulukossa sekä puhujia että oikeutuksia analyttisesti mielekkäällä tavalla. Tämä tarkoittaa sitä, että puhujat ovat samantapaisia sekä intuitiivisesti että alustavan ristiintaulukon numeroiden perusteella. Lisäksi jätin harkinnanvaraisesti eräät vähän jätetyt oikeutus- ja puhujakoodit pois analyysistä.

Aineiston koodauksessa käytettiin seuraavia puhujia: poliitikko/puolue, viranomainen, hallitus, useampi hallitus, hallitustenvälinen organisaatio, journalisti, talousjärjestö, yksityinen kansalainen, kansalaisjärjestö, asiantuntija ja kirkko/uskonto. "Yksityinen kansalainen" tarkoittaa käytännössä yleensä mielipidekirjoituksia. Yhdistin poliitikon ja viranomaisen, sillä molemmat viittaavat julkisella sektorilla toimiviin yksilöihin. Yhdistin hallituksen, useamman hallituksen ja hallitustenvälisen organisaation, koska ne taas ovat julkisen sektorin kollektiivisia toimijoita. Journalisti, talousjärjestö, yksityinen kansalainen ja asiantuntija jäivät erikseen. Yhdistin lisäksi kirkon kansalaisjärjestöihin, sillä kirkko on

tavallaan eräänlainen kansalaisjärjestö.

Kuten aikaisemmin tekemässäni aineiston kvantitatiivisessa yleiskatsauksessa, yhdistän pää- ja sivuoikeutukset toisiinsa. Molemmat ovat osa argumentoinnin kokonaisuutta, vaikka pääoikeutukset onkin tulkittu keskeisimmiksi.

Taulukossa on kunkin oikeuttamisen maailman pää- ja sivuoikeutusten yhteenlaskettu käyttömäärä, oikeutusten kokonaismäärä (poislukien analyysistä poisjättämäni oikeutukset) sekä niiden prosenttiosuus kullakin puhujalla.

	poliitikko /viranoma inen	hallitukse t	journalisti	talous- järjestö	yksityine n kansalain en	kansalais- järjestö/ kirkko	asiantunti ja
Yhteensä	25	68	54	9	31	44	37
kansalais uus_demo kratia+	2 (8%)	16 (24%)	12 (22%)	0	2 (6%)	7 (16%)	3 (8%)
kansalais uus_demo kratia-	0	0	0	0	0	0	1 (3%)
kansalais uus_oikeu den- mukaisu s+	2 (8%)	20 (29%)	7 (13%)	0	6 (19%)	5 (11%)	3 (8%)
kansalais uus_oikeu denmukai suus-	0	0	0	0	0	1 (2%)	0
koti+	2 (8%)	0	2 (4%)	0	0	2 (5%)	1 (3%)
koti-	1 (4%)	0	1 (2%)	1 (11%)	1 (3%)	1 (2%)	0
ekologia+	4 (16%)	4 (6%)	5 (9%)	0	12 (39%)	13 (30%)	6 (16%)
ekologia-	0	1 (1%)	0	0	0	0	0
maine+	0	0	6 (11%)	1 (11%)	0	3 (7%)	2 (5%)
maine-	1(4%)	0	2 (4%)	0	1 (3%)	0	2 (5%)
teollisuus +	8 (32%)	17 (25%)	13 (24%)	3 (33%)	7 (23%)	5 (11%)	15 (41%)
teollisuus -	0	1 (1%)	1 (2%)	0	0	1 (2%)	0

markkinat +	5 (20%)	8 (12%)	4 (7%)	4 (44%)	2 (6%)	3 (7%)	3 (8%)
markkinat -	0	1 (1%)	1 (2%)	0	0	3 (7%)	1 (3%)

N:t ovat taulukossa edelleen enimmäkseen pieniä, mutta joitakin huomioita eri puhujien eroista voi tehdä. Lisäksi voi pohtia myös pienten N:ien merkitystä.

Kansalaisyhteiskunnat, jotka liittyvät käytännössä ennen kaikkea vastuunjako- ja ilmastokokouskeskusteluihin, ovat ennen kaikkea journalistien ja hallitusten suosiossa. Journalisteilla painopiste on kuitenkin enemmän demokratiaoikeuksissa. Lisäksi journalistit käyttivät muita puhujia enemmän maineyhteiskunnallisia.

Yksityiset kansalaiset ja kansalaisjärjestöt käyttävät paljon enemmän eksplisiittisiä ekologian maailman oikeuksia kuin muut toimijat. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että nämä puhujat ottivat enemmän esille perimmäisen syyn sille, miksi ilmastotoimia ylipäätään tehdään. Sen sijaan muut toimijat ajattelivat ilmastokriisiä enemmän itsestään selvänä taustatietona perustellessaan kannattamiaan ilmastotoimia. Saattaa olla, että kansalaisjärjestöt pitävät tähän yleisesti jaettuun arvoon vetoamista strategisesti hyvänä ideana sen takia, että sitten ei korosteta niin voimakkaasti mahdollisia eriäviä mielipiteitä ilmastonmuutoksen hallinnan keinoista.

Markkina- ja teollisuusyhteiskunnat olivat molemmat yleisiä, mutta niiden suhteellisessa käyttömäärässä eri puhujien argumentoinnissa on joitain eroja. Poliitikot ja viranomaiset käyttävät näitä oikeuksia suhteessa muita enemmän. Asiantuntijat ajattelevat ilmastonmuutoksen hallintaa voimakkaasti tehokkuuden kannalta. Talousjärjestöt taas perustelevat kantojaan luonnollisesti kaikkein eniten markkinaoikeuksilla. Sen sijaan kansalaisjärjestöt käyttävät näitä oikeuksia suhteessa paljon vähemmän kuin muut puhujat, ja ne myös kritisoivat markkinaoikeuksia yhtä usein kuin puolustavat niitä. Tämä tarkoittaa kenties sitä, että ne suhtautuvat talousjärjestelmämme tarjoamiin mahdollisuuksiin ilmastonmuutoksen hallitsemisessa osittain kriittisesti, eivätkä pidä pelkkää tehokkuuden tuijottamista hyvänä ideana.

Kuten havaitsin jo aikaisemmin aineiston kvantitatiivisessa yleiskatsauksessa, oikeuttamisteoriaan sisältyviä arvoja ei kritisoida kaiken kaikkiaan kovin paljon. On

kuitenkin mahdollista, että eri puhujien välillä on tämän suhteen eroja. Siksi päätin katsoa tarkemmin, tekevätkö jotkut puhujat suhteessa enemmän kriittisiä kannanottoja.

	poliitikko /viranoma inen	hallitukse t	journalisti	talous- järjestö	yksityine n kansalain en	kansalais- järjestö/ kirkko	asiantunti ja
+	23	65	49	8	29	38	33
-	2	3	5	1	2	6	4
Arvojen kritisointi en osuus kaikista oikeutuks ista	8%	4,4%	9%	11%	6,5%	14%	11%

Se yleinen huomio pätee kaikkiin puhujiin, että arvoja kritisoidaan vain vähän.

Kansalaisjärjestöt ja asiantuntijat tekevät kuitenkin hieman muita enemmän kriittisiä kannanottoja ja hallitukset sekä yksityiset kansalaiset suhteessa vähemmän. N:ien pienuuden takia tämä havainto on kuitenkin epävarma. En pysty myöskään vastaamaan tämän aineiston perusteella kysymykseen, mistä tämä mahdollinen ero eri puhujien välillä johtuu.

POHDINTA

Aineiston puutteet ja rajoitukset

Tämän tutkielman aiheesta on rajattu pois Helsingin Sanomien uutisaiheiden valikointiin ja julkaisuun liittyvä toimituksellinen työ. Toimittajat kuitenkin päättävät kirjoittamiensa uutistensa aiheista ja siitä, mikä loppujen lopuksi julkaistaan. He valitsevat sen, mitä kysymyksiä he esittävät haastatteluissa, mitä asioita he ottavat tekemistään haastatteluista esille ja mitä haastateltavan tekemiä vaateita korostavat erityisesti esimerkiksi kertomalla asiasta otsikossa. Siksi journalistien omat mielipiteet saattavat vaikuttaa siihen, millaisia kannanottoja eri puhujat esittävät sanomalehtiaineistossa, vaikka puhujaksi olisikin merkitty joku muu kuin journalisti.

Lisäksi sanomalehdet saattavat suosia systemaattisesti jotain tietynlaisia ilmastonmuutosta käsitteleviä lehtijuttuja, koska niillä on isompi uutisarvo. Tämän ei kuitenkaan pitäisi

vaikuttaa eri puhujien välisiin havaittuihin eroihin. Jos esimerkiksi asiantuntijat ajattelevat ilmastonmuutoksen hallintaa voimakkaammin tehokkuuden kannalta kuin kansalaisjärjestöt, ja Helsingin Sanomat joko suosivat tai välttävät tehokkuusargumentoinnin uutisoimista, asiantuntijoiden ja kansalaisjärjestöjen ero näkyisi aineistossa joka tapauksessa.

Toisaalta aineistossa oli sellaisia tekstilajeja, joiden analyysiin tällaiset mahdolliset ongelmat eivät vaikuta. Lehden toimitus ei muokkaa saamiensa mielipidekirjoitusten asiiasältöä olennaisesti, vaikka korjaakin kirjoitusten kieliasua ja usein tiivistää niitä (Helsingin Sanomat. Kirjoita mielipidekirjoitus Helsingin Sanomiin). Siksi ne ovat suhteellisen "sensuroimatonta" yksityisten kansalaisten mielipiteiden ilmaisukeino. Lisäksi pääkirjoitukset, joita oli myös aineistossani paljon, ovat journalistien itsensä kirjoittamia, joten ne kuvaavat nimenomaan journalistien julkisesti tekemiä vaateita objektiivisesti.

Sanomalehti ei kuitenkaan suorastaan valehtele siitä, mitä mielipiteitä eri puhujat esittävät. Ne saattavat vain kuvata maailmaa valikoimallaan hieman vääristyneellä tavalla. Lisäksi ne vaikuttavat agenda setting -teorian mukaan sinällään siihen, mistä asioista eri puhujat keskustelevat kuluttettuaan mediaa (Dearing ja Rogers 1996). Näistä syistä sanomalehtien voi ajatella ainakin likipitään heijastavan yhteiskunnassa käytävää keskustelua.

Voi myös pohtia sitä, onko pelkkä sanomalehtikeskustelun analyysiärkevin mahdollinen tapa analysoida julkista keskustelua nykyajan mediamaisemassa. Sosiaalinen media on nykyään monille ihmisille hyvin tärkeä paikka uutisten lukemiseen. Uutiset voivat tulla sinne suoraan esimerkiksi tapahtumien järjestäjiltä ilman, että linkit sanomalehtien verkkosivustoille olisi tiedonsiirrossa välikätenä.

Kuten totesin jo johdannossa, julkinen keskustelu ympäristökriisin symboleina toimivista ongelmista vaikuttaa myös siihen, miten muut ympäristöongelmat käsitteellistetään ja ymmärretään (Hajer 1995, 19–20). Ilmastonmuutos on suhteellisen laajan uutisoinninsa perusteella yksi tällainen symboli. Tämän, ja agenda settingin kannalta, on kuitenkin oleellista se, millä tavalla ihmiset kuluttavat mediaa eli millä tavalla he altistuvat julkiselle keskustelulle. Sanomalehdet, etenkin Helsingin Sanomat, ovat edelleen tärkeä uutisten lähde. Monet lukevat niitä nykyään kuitenkin siten, että klikkaavat sosiaalisessa mediassa itseään kiinnostavia otsikoita, joiden valikoitumiseen heidän huomioonsa vaikuttavat sosiaalisen median käyttämät algoritmit. Tutkimuksessa tekemäni analyysi sen sijaan

vastaa paremmin perinteistä "kannesta kanteen"-lukutapaa. Tällä tavalla sanomalehtiä kuluttavat ihmiset altistuvat julkiselle keskustelulle vähemmän yksilöllisellä tavalla, vaikka he päättävätkin lukea eri uutisia tarkemmin.

Kansainvälinen vertailu aikaisemman tutkimuksen valossa

Millä tavalla ilmastokeskustelu Suomessa eroaa muiden maiden ilmastokeskustelusta oikeuttamisteorian näkökulmasta? Vertaan omia tuloksiani Salla Korpivaaran (2013) saamiin tuloksiin Yhdysvalloista, Anna Kukkonen (2013) tuloksiin Ranskasta että Suvi Huikurin (2010) tuloksiin Suomesta ja Intiasta. Korpivaaran ja Kukkonen aineistot kuuluvat samaan kansainväliseen projektiin, joten heidän aineistojensa koodaus on tehty samoin periaattein ja aineistot on kerätty ilmastokokousten ajalta. Huikuri taas käyttää itse keräämäänsä aineistoa Helsingin Sanomat ja The Times of India-lehdistä vuosilta 2005-2008. Huikuri analysoi vain sanomalehtiaineistoa, kun taas Korpivaara ja Kukkonen täydentävät analyysiään kansalaisyhteiskunnan toimijoiden haastatteluilla.

Korpivaara analysoi aineistoaan lähtökohtaisesti kolmen valmiiksi määritetyn kiistan näkökulmasta: tieteen ja teknologian käyttö, ilmastomuutoksen hallinnan yksityistäminen ja ilmasto-oikeudenmukaisuus. Tässä gradussa sen sijaan analysoidaan kiistat määrittyivät tutkimusprosessin aikana, mutta yhtäläisyyksiä on. Tieteen ja teknologian käytön kiistaan sisältyy analysoimaani teknologiatematiikka sekä lisäksi ilmastotiede, ilmasto-oikeudenmukaisuus vastaa analysoimaani vastuunjakotematiikkaa ja päästökauppa sisältyy ilmastomuutoksen hallinnan yksityistämiseen. Korpivaara ei erikseen analysoi argumentointia ilmastokokouksista itsestään, mutta tekee myös siitä argumentoinnista huomioita. Kiistojen tasolla isoin ero onkin, että Yhdysvalloissa kiistellään paljon ilmastotieteestä ja skeptikot pääsevät ääneen. Omassa aineistossani sen sijaan ilmastotiede on yleisesti hyväksytty taustatieto, ja jätin sitä kyseenalaistavat vaateet analyysistä pois niiden vähyyden takia.

Yhdysvaltojen keskustelussa hallitsevat oikeutukset olivat teollis-, demokratia- ja markkinaoikeutuksia, minkä Korpivaara tulkitsee johtuvan poliittisen kulttuurin teollisuusajattelusta, taloudellisista tekijöistä ja rationaalisuudesta. Kokonaiskuva muistuttaa minun tuloksiani paljon, mutta erojakin löytyy. Aineistossani oikeudenmukaisuusoikeutukset olivat yhtä yleisiä kuin demokratiaoikeutukset, mutta

Korpivaaran aineistossa jälkimmäiset korostuivat voimakkaammin. Tämä johtuu ehkä siitä, että Yhdysvaltojen omilla ilmastotoimilla on globaalilla tasolla huomattavasti isompi merkitys kuin Suomen ilmastotoimilla, joten huomio kiinnittyy suhteessa vähemmän maiden välisen vastuunjaon oikeudenmukaisuuteen. Maineen maailman oikeutuksia käytetään Yhdysvalloissa melko paljon, minkä Korpivaara tulkitsee johtuvan maineen merkityksestä politiikassa ja ilmastoskeptikoiden osallistumisesta keskusteluun.

Tarjotut ratkaisut olivat vihreä teknologia, markkinamekanismeihin perustuvat ratkaisut ja uusiutuva energia, joita esitettiin myös Suomen aineistossa paljon. Ilmastokokouksista ilmeni sama ristiriitainen asenne kuin minkä havaitsin tässä gradussa: globaalia sitovaa sopimusta pidetään hyvin tärkeänä, mutta samalla suhtaudutaan kokousten tuloksiin pessimistisesti ja puhutaan niiden haasteista paljon. Lisäksi ilmastoskeptikoilla ja polarisoituneella puoluejärjestelmällä oli suuri vaikutus keskusteluun, toisin kuin Suomessa, Ranskassa ja Intiassa.

Korpivaara tarkasteli lisäksi erikseen eri puhujien argumentointia, ja tuloksemme ovat samankaltaisia. Hallitukset käyttävät paljon kansalaisuuden maailman oikeutuksia eli oikeudenmukaisuus- ja demokratiaoikeutuksia. Eksplisiittiset ekologian maailman oikeutukset sen sijaan ovat kansalaisjärjestöjen suosiossa. Erojakin löytyy: tässä gradussa asiantuntijoiden argumentointi perustui voimakkaasti tehokkuuteen, kun taas Yhdysvalloissa he käyttivät laajemmin muun muassa ekologian ja markkinoiden maailmojen oikeutuksia. Tämä saattaa johtua siitä, että Yhdysvalloissa ilmastotiede ei ole itsestäänselvyys, joten asiantuntijoiden rooli yleisessä keskustelussa on erilainen. Heidän pitää selittää suurelle yleisölle niin sanottuja "perusasioita" eikä vain tutkia tieteellisesti, mitkä ratkaisut ovat tehokkaimpia.

Siinä, miten Korpivaaran ja minun analysoimista tematiikoista argumentointiin, oli jonkin verran eroja. Vastuunjakokeskustelu oli hyvin samankaltainen, sillä molemmissa maissa ratkaisun oikeudenmukaisuutta pidetään tärkeänä, mutta siitä tarjotaan kilpailevia näkökulmia. Lisäksi Kiina, Intia ja Brasilia eritellään muista kehittyvistä maista. Yhdysvalloissa puhutaan kuitenkin myös maan sisäisestä oikeudenmukaisuudesta: kun valitaan halvin tehtaan paikka päästöoikeuksien hinnan takia, valitaan usein köyhä asuinalue. Suomessa alueellinen taloudellinen segregatio sen sijaan ei ole niin voimakasta. Päästökaupasta käytävä keskustelu vaikuttaa muutenkin olevan

Yhdysvalloissa monipuolisempi ja myös päästökauppaa vastaan esitetään monia eri argumentteja. Se vasta-argumentti löytyi kuitenkin molemmista tutkimuksista, että päästöoikeudet ovat liian halpoja toimiakseen halutulla tavalla. Korpivaara havaitsi teknologiaa koskevassa keskustelussa hiili- ja öljyteollisuuden edustajien vaateita, joissa uusiutuvaa energiaa kritisoitiin taloussyistä. Tällaisia vaateita ei löytynyt minun aineistostani.

Entä millä tavalla Yhdysvaltojen ja Suomen ilmastokeskustelut eroavat Ranskan ilmastokeskustelusta? Kukkonen (2013) kertoo, että ranskalaisessa keskustelussa äänessä olivat ennen kaikkea hallitukset, journalistit, kansalaisjärjestöt ja asiantuntijat, jotka olivat myös minun aineistossani yleisimpiä puhujia. Teollisuuden, kansalaisuuden, markkinoiden ja ekologian maailman oikeutukset ovat yleisimpiä, kuten Suomessa ja Yhdysvalloissa. Kukkonen kuitenkin tulkitsee keskustelun kokonaisuudessaan siten, että kansalaisarvot ovat ranskalaisen keskustelun ytimessä. Toisin sanoen demokraattisesti sovittu globaalisti sitova ja oikeudenmukainen sopimus esitetään tehokkaimpana tapana torjua ilmastomuutosta. Kansalaisarvojen käyttö Suomen, Yhdysvaltojen ja Ranskan välillä eroaa siten, että Suomessa oikeudenmukaisuus- ja demokratia-argumentointi ovat yhtä yleisiä ja kahdessa jälkimmäisessä demokratia-argumentointi on yleisempää.

Kuten Suomessa, ympäristöarvoihin sitoudutaan Ranskassa vahvasti. Vain 15% kaikista vaateista oli puhtaasti tieteellisiä, eli ilmastotieteestä itsestään ei kiistelty. Mahdollisesti juuri tämän takia Ranskassakaan ei juurikaan käytetä maineen maailman oikeutuksia.

Puhujien ja oikeutusten ristiintaulukko muistuttaa paljon omia tuloksiani. Kansalaisjärjestöt käyttävät paljon ekologian maailman argumentteja, asiantuntijoiden argumentointia dominoi tehokkuusajattelu ja journalistit ja hallitukset suosivat kansalaisuuden maailman oikeutuksia.

Ilmastokokousten uutisointi on Ranskassa samanlaista kuin Suomessa ja Yhdysvalloissa. Aluksi puhutaan niistä toiveikkaasti, mutta sitten aletaan suhtautua niiden onnistumismahdollisuuksiin skeptisesti. Oikeudenmukaisuudesta ja maiden välisistä vastuunjakokysymyksistä puhutaan kaikissa kolmessa maissa siten, että hyväksytään oikeudenmukaisuuden tavoittelu ja esitetään siitä erilaisia näkökulmia, kuten tulevien sukupolvien oikeudet tai teollisuusmaiden historiallinen vastuu.

Kuten Suomessa, Ranskassa käytetään enimmäkseen vain positiivisia oikeutuksia.

Kukkonen tulkitsee tämän siten, että sanomalehdessä vältetään provokatiivisia argumentteja. Hän havaitsikin kansalaisjärjestöjen edustajien haastatteluissa, että he esittävät silloin radikaalimpia mielipiteitä. He toivat esiin kansalais-, markkina- ja ympäristöarvojen välisiä ristiriitoja ja puhuivat tarpeesta muuttaa koko yhteiskuntajärjestelmää. Toisin kuin Suomessa ja Yhdysvalloissa, he kritisoivat myös vihreää teknologiaa siten, että se ei riitä ratkaisuksi pitkällä aikavälillä, vaan kulutuksen pitää vähentyä.

Millä tavalla oikeuttamisteorian arvojen kritisoinnin puute pitäisi tulkita? Oma tulkintani on, että ainakaan Suomessa eri arvojen välillä ei yleisesti ottaen nähdä ristiriitoja. Lietonen (2014) tutki sitä, miten kansalaisjärjestöt oikeuttivat vaateensa puolustaessaan tarvetta ilmastolaille ja totesi, että "markkina-arvojen sisällyttäminen ekologisten ja teollisten arvojen kanssa ei aiheuttanut ristiriitaa kansalaisjärjestöille". Olin itse lisäksi tämän tekstin kirjoittamishetkestä katsoen hiljattain ilmastoteemaisessa vaalipaneelissa, jossa kysyttiin suoraan ympäristönsuojelun yhteensovittamismahdollisuuksista talouskasvun ja nykyisen talousjärjestelmän kanssa. Valtaosa puolueita edustavista ehdokkaista ei pitänyt päästövähennyksiä ja talouskasvua millään tavoin ristiriitaisina. Vihreidenkin edustaja sanoi varovaisesti, että talouskasvu ei ole itseisarvo ja kun vähennetään päästöjä, se tulee, jos on tullakseen. Kukaan ei suorastaan kritisoinut nykyistä talousjärjestelmää, vaan ehdokkaat halusivat ryhtyä ilmastotoimiin sen puitteissa ja asettaa markkinataloudelle tiettyjä rajoitteita.

Olen puhunut edellä kolmesta eri teollisuusmaasta. Mutta miten niiden ilmastokeskustelu vertautuu kehitysmaihin? Huikuri (2010) vertaili Suomea ja Intiaa juuri tästä syystä. Maiden välillä oli monia yhtäläisyyksiä. Inspiraation ja maineen maailmat olivat vähämerkityksisiä ja teollisuuden maailman oikeutuksia käytettiin samanlaisissa käyttökonteksteissa, kuten energiapolitiikka- ja tutkimustietokeskusteluissa. Ympäristön suojelun tarve oli yleisesti hyväksytty molemmissa maissa, eli ekologian maailma oli taustalla sivuoikeutuksena. Intialaisessa keskustelussa käytettiin kuitenkin enemmän oikeudenmukaisuusoikeutuksia, ja kansalaisoikeutukset olivatkin vastuuvaateiden muodossa usein itsenäisiä, eivätkä siis tukeneet mitään muuta oikeutusta. Intialaisen keskustelun tärkeimmät erityispiirteet olivat sen suurempi kriittisyys ja keskustelussa esitettyjen näkökulmien laajempi valikoima. The Times of India uutisoi enemmän teollisuusmaiden näkökulmasta kuin Helsingin Sanomat kehitysmaiden. Vain Intiassa

esitettiin oikeutusten välistä kritiikkiä, ja erityisen usein argumentoitiin talouden parantamisen olevan tärkeämpi asia kuin päästövähennykset. Toisin sanoen myös Huikurin tutkimus tukee minun Suomesta ja Kukkosen Ranskasta tekemää havaintoa, että oikeuksia käytetään teollisuusmaissa lähinnä positiivisesti eikä kritiikkiin.

Dogmaattinen suhtautuminen demokratiaan

Kuten edellä kirjoitinkin, sekä Suomessa että Yhdysvalloissa suhtaudutaan kansainvälisten ilmastoneuvottelujen onnistumismahdollisuuksiin hyvin skeptisesti, mutta samaan aikaan pidetään niitä hyvin tärkeänä ilmastonmuutoksen hallinnan välineenä. Tämä ilmentää mahdollisesti kulttuurissamme vallitsevaa demokratian dogmaattista kannatusta: ajatellaan lähtökohtaisesti, että parhaat ja oikeudenmukaisimmat päätökset syntyvät, kun kuunnellaan kaikkien mielipiteitä asiasta, keskustellaan avoimesti ja äänestetään lopuksi. Jos esimerkiksi joku kertoo pitävänsä jotain toimintatapaa "epädemokraattisena", kyse on lähes poikkeuksetta kyseisen toimintatavan kritiikistä. Vastaavasti sitä, että päätetään asiasta demokraattisesti, pidetään tyypillisesti sinällään hyvänä perusteena tälle toimintatavalle, eikä itse demokraattisuuden hyvyyden perustelua pidetä tarpeellisena. Joskus saatetaan puhua demokratian tuottamista haasteista, kuten Brexit-prosessin junnaamisesta paikallaan monen vuoden ajan ilman mitään mainittavaa edistystä, mutta silloinkaan demokratiaa sinällään ei kyseenalaisteta.

Demokratia onkin vihreän poliittisen teorian peruseriaatteista, vaikkakin sen sijasta onkin mahdollista puolustaa jonkinlaista asiantuntijavaltaa. Pitää kuitenkin jollain tavalla oikeuttaa looginen aukko menettelytavan (demokratian) ja suositeltavien konkreettisten toimenpiteiden (hyvän ympäristöpolitiikan) puolustamisen välillä. Ympäristöliikkeen näkökulmasta on toki esitetty argumentteja partisipatoorisen demokratian puolesta. (Carter 2007, 53–58) Aineistossa sen perustelu, että demokraattinen menettelytapa ilmastokokouksissa tai ylipäätään johtaisi parempaan ilmastopolitiikkaan, jäi kuitenkin vähäiseksi ja pinnalliseksi ja demokratian vaihtoehtoja ei pohdittu oikeastaan lainkaan. Myöskin se vaihtoehtoinen eksplisiittinen argumentointitapa, että demokratia on jotenkin itsessään arvokas, vaikkei se johtaisikaan välttämättä parhaisiin mahdollisiin päätöksiin, jäi vähäiseksi.

Minusta tämä dogmaattinen suhtautuminen demokratiaan selittää hyvin ristiriitaisen

suhtautumisen ilmastokokouksiin. Vaikka neuvotteluihin osallistuvia maiden edustajia ei äänestetäkään siihen asemaan, edellä kuvaamani julkisen keskustelun ja kaikkien huomioon ottamisen periaate pätee. Kuten aineistostani ilmeni, Helsingin Sanomissa puhutaan ilmastokokousten aikana hyvin paljon niiden haasteellisuudesta ja usein suoranaisesta epäonnistumisesta. Jos ajattelee abstraktisti, että jotain ilmastonmuutoksen hallinnan menetelmää pidetään vaikeana ja sen tuloksia laihoina tai olemattomina, kuulostaa järkevältä kyseenalaistaa kyseinen toimintatapa periaatteellisesti tai ainakin pohtia sen vaihtoehtoja. Ilmastoneuvottelujen kohdalla näin ei kuitenkaan tapahdu.

Tulosten kontekstualisointi ilmastopolitiikkaan

Kestävä kehitys on nykyään ympäristöpolitiikan hallitseva paradigma. Sen keskeinen piirteitä on talouskasvun ja ympäristönsuojelun välisen ristiriidan kieltäminen, joten se vastustaa suoraan perinteistä talouskasvua priorisoivaa paradigmaa. Se on kuitenkin monimutkainen käsite, joka ollaan määritelty hyvin monin eri tavoin, ja johon voi sisältyä muun muassa hyvinvoinnin turvaaminen, tasa-arvo, käsitys luonnon itseisarvosta ja omavaraisuus. Kestävän kehityksen toteutuksen tulkinnat ja sen periaatteille annettu tärkeysjärjestys kuitenkin vaihtelevat paljon siitä riippuen, keneltä kysyy. Käsitteen monimuotoisuus on sekä sen vahvuus että heikkous: toisaalta poliittisilta mielipiteiltään hyvin erilaisetkin toimijat ovat valmiita allekirjoittamaan sen yhteiseksi poliittiseksi lähtökohdakseen, mutta toisaalta kestävän kehityksen toteuttaminen on helpommin sanottu kuin tehty. (Carter 2007, 207–226)

Anders Hayden (2014) tunnistaa kolme kilpailevaa ilmastonmuutoksen ja muiden ympäristöongelmien hallinnan paradigmaa. Perinteinen business-as-usual -paradigma tukee jatkuvaan talouskasvuun pyrkimistä ja vähättelee tai kieltää ympäristöongelmien vakavuuden. Ekologinen modernisaatio tukee "vihreää talouskasvua".

Riittävyysnäkökulma voi sen sijaan olla kapitalismin vastainen ja kritisoi kulutusyhteiskuntaa ja jatkuvan talouskasvun tavoitetta. Neil Carterin (2007) esittämän kestävän kehityksen määritelmän mukaan näistä vain ekologinen modernisaatio on kestävä kehitystä.

Perinteistä business-as-usual-paradigmaa ei löytynyt aineistosta oikeastaan lainkaan. Se on nimittäin oikeuttamisteoreettisesta näkökulmasta markkinoiden maailman kritiikkiä

ekologian maailmaa kohtaan, ja ekologian maailman arvo oli ylipäättään aineistossa yleisesti hyväksytty. Ainoa ekologian maailman kritiikki kohdistui nimenomaan antroposentriseen ajatteluun.

Ekologinen modernisaatio on alun perin 70-luvun loppupuolelta juurtava tapa ymmärtää ympäristöongelmat (Hajer 1995, 3), joka on ollut 80-luvun loppupuolelta lähtien poliittisesti uskottavin tapa puhua ympäristöasioista (Hajer 1995, 30). Se eroaa laajemmasta kestävästä kehityksen käsitteestä siten, että kestävästä yhteiskunnan tavoittelun painopiste on markkinamekanismeissa ja teknologisessa innovaatiossa eikä demokraattisessa päätöksenteossa (Carter 2007, 316), ja se hiljenee kehitysmaiden ja teollisuusmaiden eroihin liittyvistä ongelmakysymyksistä ja oikeudenmukaisuudesta (Carter 2007, 230–231).

Ekologisessa modernisaatiossa on kyse siitä, että ympäristöongelmat tunnistetaan modernin yhteiskuntamme rakenteelliseksi ongelmaksi, mutta samaan aikaan ajatellaan, että yhteiskunnan olemassa olevat taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset instituutiot pystyvät ratkaisemaan ongelman siten, että eri poliittisten tavoitteiden välillä ei ole ristiriitoja (Carter 2007, 227–229; Hajer 1995, 25–28; Hayden 2014, 4). Talouskasvun ja ympäristönsuojelun yhteensovittaminen on mahdollista, jos talouden ekotehokkuus kasvaa nopeammin kuin materiaalin hyvinvointi sekä tulot eli talouskasvu ja ympäristöhaitat irtikytketään toisistaan. Talous hyötyy ympäristönsuojelusta, sillä ekotehokas teknologia ja tehokkaat tuotantoprosessit tekevät tuotannosta halvempaa (Carter 2007, 227–228) Ja koska ekomodernistisen ajattelun mukaan tilanteessa ei ole häviäjiä, ympäristönsuojelun esteet ovat kollektiivisen toiminnan dilemmoja eivätkä syvällisiä intressiristiriitoja (Hajer 1995, 26).

Ekologisen modernisaation kanssa kilpailevat radikaalimmat ympäristöajattelun muodot, joista Hayden (2014) käyttää termiä "riittävyys" (*sufficiency*). Muitakin samantapaisia termejä, kuten degrowth, on olemassa. Hayden (2014, 5) kertoo, että tällaiset näkökulmat suosittelivat jatkuvan talouskasvun sijaan joko tasaista taloutta tai jopa materiaallisen elintason heikkenemistä sillä perusteella, että kasvavan ekotehokkuuden tuottamat potentiaaliset hyödyt eivät toteudu vielä nopeammin kasvavan tuotannon ja kulutuksen takia. Sitä paitsi monet argumentoivat, että jo valmiiksi rikkaissa maissa kasvavat tulot johtavat pieniin tai olemattomiin hyvinvoinnin ja onnellisuuden parannuksiin (Hayden

2014, 24). Siksi tavoitteeksi asetetaankin yhteiskunnan institutionaalinen muutos siten, että kulutus vähenee samaan aikaan, kun kehitetään ekotehokkaampia toimintatapoja ja teknologiaa, ja jatkuvan talouskasvun sijaan varmistetaan kaikille "riittävä" materiaallinen elintaso. Maltillisempi versio riittävydestä, "mikroriittävyys", keskittyy tiettyjen yksittäisten ympäristöä kuormittavien käytäntöjen, kuten lihansyönnin tai lentomatkestämisen, rajoittamiseen. Julkisessa keskustelussa riittävyysnäkökulma saatetaan tosin käsittää joskus vain henkilökohtaiseksi oman elämän valinnaksi. (Hayden 2014, 22–24)

Mitkä ovat ekologisen modernisaation ja riittävyysparadigman oikeuttamisteoreettiset tulkinnat ja missä määrin niiden voi siten päätellä ilmenevän aineistossa? Molempiin sisältyy toki eri puhujien vivahteisia näkemyseroja ja molempiin voi sisältyä ihan eri yhteiskunnan osa-alueita kommentoivia vaateita, mutta joitakin yleisiä huomioita niistä voi tehdä.

Ekomodernistisessä ajattelussa kaikki ovat voittajia, kun suojellaan ympäristöä. Siksi sille on oikeuttamisteoreettisesti tyypillistä, että oikeutuksen maailmoja ei kritisoida vaan esitetään paljon kompromissioikeutuksia. Ja kuten kompromissioikeutuksille ylipäättään on luontaista, niitä voi kritisoida sen perusteella, että erilaiset yhteisen hyvän muodot eivät ole välttämättä yhteen sovittavissa. Koska ekologinen modernisaatio perustuu ennen kaikkea ekotehokkuuden parantumiseen ja markkinavetoiseen politiikkaan (Hayden 2014, 4), ekomodernistiset argumentit ovat usein oikeuttamisteoreettisesti sen muotoisia, että markkinoiden ja teollisuuden maailmojen kompromissi johtaa ekologian maailman arvoon. Mukana voi olla esimerkiksi lisäksi kodin maailma, joko rivien välissä tai eksplisiittisesti, jos argumentoidaan, että pystymme ylläpitämään nykyistä elämäntapaamme ja nykyisiä perinteitämme "vihreän talouskasvun" ansiosta.'

Aineistossa ei ollut kovin paljon eri oikeutusten kritiikkiä, ja ekomodernistiselle argumentoinnille tyypilliset markkinoiden, teollisuuden ja ekologian maailmojen oikeutukset olivat yleisiä.

Toisaalta myös erilaiset demokratia- ja oikeudenmukaisuusoikeutukset olivat aineistossani yleisiä, ja ne eivät ole yleensä tulkittavissa ekologiseksi modernisaatioksi. Aineistosta löytyi toki ainakin sellainen vaade, että ekotehokas teknologia ja hyvä insinööriosaaminen mahdollistavat köyhien maiden talouskasvun ilman, että niiden päästöt vähenisivät. Mutta

kuten edellä mainitsin, ekologinen modernisaatio yleisesti ottaen hiljenee oikeudenmukaisuudesta ja keskittyä teollisuusmaiden potentiaaliin keinoihin vähentää toimintansa ympäristöhaittoja. Siksi tulkitsisin aineiston edustavan voimakkaasti sellaista kestävä kehityksen ajattelutapaa, joka perustuu enimmäkseen ekologiseen modernisaatioon, mutta joiltakin osin tasa-arvoajatteluun ja dogmaattiseen demokratian kannatukseen.

Mielenkiintoista kuitenkin on, että vaikka ekologiselle modernisaatiolle tyypillinen teknologiaan luottavainen ajattelutapa olikin aineistossa vallitseva, ilmastonmuokkaus otettiin esille edes vaihtoehtona vain kerran. Tämä johtuu ehkä siitä, että ekologinen modernisaatio on erittäin houkutteleva ajattelutapa juuri siitä syystä, että se ei edellytä yhteiskunnan perusteellisia muutoksia ja kenenkään tavoitteiden ei mielletä olevan ristiriidassa ilmastonmuutoksen hallinnan kanssa. Ilmastonmuokkaus taas voi olla ajatuksena pelottava ja radikaalin oloinen, ja toisin kuin hidas institutionaalinen uudistus, se on vaikutuksiltaan riskialtis ja arvaamaton.

Riittävyysparadigma on sen sijaan oikeuttamisteoreettisessa mielessä hyvin kriittinen, luultavasti juuri siitä syystä, että se on vastareaktio ekologiselle modernisaatiolle. Nykyistä talousjärjestelmää, elämäntapaa ja kulutuskulttuuria ei pidetä kestävinä ja siten kritisoidaan kodin ja markkinoiden maailmoja ekologian maailman näkökulmasta.

Ekotehokkuusajattelua ja talouskasvua kritisoidaan teollisuuden ja kansalaisuuden maailman näkökulmista; teknologian ekotehokkuus ei riitä vähentämään päästöjä kulutuksen kasvamisen takia, ja pelkästään tehokkuutta ja rahasummia tuijotettaessa unohdetaan tärkein pointti eli hyvinvointi ja onnellisuus.

Negatiivisten oikeutuksen vähäisen määrän perusteella riittävyysparadigmaksi tulkittavissa olevia vaateita oli varsin vähän. Aineistossa oltiin yksinkertaisesti hyvin yksimielisiä siitä, että lähes kaikki ehdotetut ratkaisut, joista mikään ei vaadi yhteiskunta- tai talousjärjestelmän perusteellista muutosta, voivat kaikki parantaa osaltaan ympäristön tilaa eikä niillä ole mitään negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi taloudelliseen tasa-arvoon. Jos olisin analysoinut Helsingin Sanomien sijasta Elonkehää, "syväekologista kulttuurilehteä", negatiivisten oikeutusten osuus kaikista oikeutuksista olisi hyvinkin saattanut olla 40%.

Aineistosta löytyi joitain vaateita, joissa ihailtiin yksilöjen päätöksiä vähentää kulutustaan sekä "mikroriittävyyttä" puolustavia vaateita eli joitakin yksittäisiä yhteiskunnallisia

käytäntöjä kritisoivia vaateita. Kerran puhuttiin esimerkiksi siitä, miten hyvällä kaupunkisuunnittelulla voidaan vähentää autoilua. Sellaisia radikaaleja vaateita, joissa esimerkiksi argumentoitaisiin kapitalistisen talousjärjestelmän olevan edes teoriassa kykenemätön ylevien yhteiskunnalle hyvien tavoitteiden edistämiseen, ei kuitenkaan löytynyt lainkaan.

Ilmastonmuutoksen hallinnan vastuukysymykset

Saamieni tulosten ja edellä esitellyn niiden kontekstualisoinnin perusteella voi päätellä, mitkä tahot esitetään julkisessa keskustelussa vastuullisina ilmasto-ongelman ratkaisusta. Tällä on käytännön merkitystä, sillä julkisella keskustelulla voi olla aktivoiva tai passivoiva vaikutus eri toimijoihin ja se luo eri toimijoille vaihtelevassa määrin paineita vähentää päästöjään.

Ilmastokokoukset koettiin vaikeuksistaan huolimatta erittäin tärkeäksi tavaksi hallita ilmastonmuutosta, koska kyseessä on yhteinen ongelmamme, johon me kaikki myötävaikutamme ja josta meidän pitää siis keskustella yhdessä. Analyysissäni ilmeni, että rikkaita maita pidettiin enemmän vastuullisina kuin köyhiä maita, mutta kaikilla väitetään olevan velvollisuus tehdä jotain. Abstraktimmalla tasolla tällaisista vaateista voi tehdä sen huomion, että ilmastonmuutos käsitteellistetään valtioiden tason ongelmaksi, tai joissain tapauksissa EU:n kaltaisten kansainvälisten instituutioiden ongelmaksi. Myös päästökauppakeskustelussa puhuttiin paljon nimenomaan EU:n päästökaupamallista.

Päästökauppaa pidettiin potentiaalisesti hyvänä tapana vähentää päästöjä, kunhan se toteutetaan oikealla tavalla, ja teknologiaan luotettiin vankasti. Päästökauppakin oikeutettiin tyypillisesti nimenomaan siten, että se kannustaa yrityksiä ekotehokkuuteen. Erilaisista teknologioista erityisesti energiantuotantotavat mainittiin usein. Valtioiden nähtiin siis olevan ilmastonmuutoksen hallinnassa avainroolissa nimenomaan sen takia, että ne luovat raamit ja kannusteita yritysten vastuullisemmalle toiminnalle, ja tekevät energiapolitiikkaa. Yritykset koettiin siis myös vastuullisiksi ilmasto-ongelman ratkaisusta, mutta valtiot olivat ensisijaisia. Sen sijaan siitä ei puhuttu niin paljon, että yritykset pyrkisivät oma-aloitteisesti toimintansa ekologisuuden parannukseen. Myös kuntien tekemistä ilmastotoimista puhuttiin jonkin verran samaan tyyliin kuin valtion toimista.

Vastuullisiksi tahoiksi koettiin siis isomman mittakaavan toimijat. Aineistosta löytyi

joitakin yksilöiden toimintaa suosivia vaateita, mutta kaiken kaikkiaan tällainen jäi vähäiseksi suhteessa esimerkiksi keskusteluun valtioiden välisestä työnjaosta. Lisäksi ympäristötietoinen kuluttajuus jää helposti irralliseksi huomioksi, jossa itseä pidetään sen takia parempana ihmisenä, mutta samalla pidetään esimerkiksi energiapolitiikkaa sinä oikeana ison mittakaavan ratkaisuna. Tämä sopii hyvin yhteen sen päätelmän kanssa, että ekologinen modernisaatio on vallitseva paradigma. Ekologinen modernisaatio ei nimittäin edellytä mitään henkilökohtaisia uhrauksia, sillä markkinoiden ja teknologian kykyyn ratkaista ongelma luotetaan. Itse asiassa "vihreän talouskasvun" ajatus pikemminkin suosii kulutuksen kasvua. Saattaa siis olla, että aineistosta havaitsemani kaltainen julkinen ilmastonmuutoskeskustelu passivoi ihmisiä kuluttajina, ja he näkevät oman ympäristövaikutuksensa ennen kaikkea kysymyksenä siitä, ketä he äänestävät vaaleissa.

Riittävyysparadigman näkökulmasta valtiot ja kunnat olisivat myös tärkeitä toimijoita, mutta niiden rooli käsitettäisiin eri tavalla. Niiden pitäisi toimia sillä tavalla, että kannustetaan ihmisiä vähentämään kulutustaan, ja erityisesti kouluttaa kansalaisia ympäristötietoisiksi ja luontoa arvostaviksi kuluttajiksi. Riittävyysparadigmaan voisi sisältyä myös vaateita paikallisyhteisöjen osallistamisesta ja siihen liittyen kaupunkipyörien kaltaisista jakamiseen perustuvasta taloudellisista toimintatavoista.

Saattaa olla, että vastuunjakokysymyksen näkökulmasta sanomalehtikonteksti vääristää julkista keskustelua. Sanomalehdet valitsevat nimittäin uutisia uutisarvon perusteella, ja Helsingin Sanomat ovat Suomessa yleisesti luettu lehti eikä paikallislehti. Voi olla, että HS priorisoi "isoon mittakaavaan" uutisia esimerkiksi Kiinan ja Yhdysvaltojen välisestä kiistasta ilmastokokouksessa, ja jättää toisaalta esimerkiksi uutiset yhteiskäyttöautoryhmästä Facebookissa julkaisematta.

LÄHTEET

Aitoaho, Silja (2016): Uhka bisnekselle vai businessmahdollisuus?: Diskurssianalyysi taloussanomien ilmastonmuutosuutisoinnista 1997-2007. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Boltanski, Luc.; Thevenot, Laurent ja Porter, Catherine (2006): On justification: Economies of worth. Princeton: Princeton University Press. Alkuperäisteos: Boltanski, Luc. ja Thevenot, Laurent (1991): De la justification. Les économies de la grandeur. Pariisi: Gallimard.

- Bulkeley, Harriet ja Newell, Peter (2010): *Governing climate change*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Carter, Neil (2007): *The politics of the environment: Ideas, activism, policy* (2. painos). Cambridge: Cambridge University Press.
- Dearing, James W. ja Rogers, Everett M. (1996): *Agenda-setting*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Hajer, Maarten A. (1995). *The politics of environmental discourse: Ecological modernization and the policy process*. Oxford: Oxford University Press.
- Hayden, Anders (2014): *When green growth is not enough: Climate change, ecological modernization, and sufficiency*. Montreal & Kingston (Québec): McGill-Queen's University Press.
- Helsingin Sanomat: Kirjoita mielipidekirjoitus Helsingin Sanomiin. Saatavilla <https://www.hs.fi/kirjoitamielipidekirjoitus/>, luettu 4.4.2019.
- Huikuri, Suvi (2010): *Kiista ilmastosta: Pohjoisen ja etelän esittämät oikeutukset uutta ilmastososopimusta rakentavien kokousten julkisissa keskusteluissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hurmalainen, Sami P (2016): *Energiapolitiikkaa etsimässä. Ydin-, aurinko- ja tuulivoiman oikeuttamisen maailmoja*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kangas, Jarkko (2016): *Näkymätön ilmasto, näkyviä kuvia: Ilmastoriskien visualisointi ja kuvallinen kehystäminen Helsingin Sanomissa*. *Media & viestintä* 39:4: 209–227.
- Koopmans, Ruud ja Statham, Paul (1999): *Political Claims Analysis: Integrating Protest Event and Political Discourse Approaches*. *Mobilization* 4:2, 203–221.
- Korpivaara, Salla (2013): *In technology we trust: Moral justifications in the climate change disputes in the United States*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kukkonen, Anna (2013): *What is worthy in climate politics? Justifying moral claims in the French media and civil society*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kumpu, Ville (2014): *Kaikki yhdessä yhteisen ilmaston puolesta? Yksimielisyys ja erimielisyys Helsingin Sanomien ja Iltä-Sanomien ilmastokokousuutisoinnissa*. *Media &*

viestintä 37:4, 40–59.

Käpylä, Jonna (2015): Ilmastonmuutoksen uutisointi: Kehystämisen tavat ja vaikutukset. Tampere: Tampereen yliopisto.

Lafaye, Claudette ja Thévenot, Laurent (2017). An ecological justification? Conflicts in the development of nature. Teoksessa Cloutier, Charlotte, Jean-Pascal Gond ja Bernard Leca (toim.): Justification, Evaluation and Critique in the Study of Organizations: Contributions From French Pragmatist Sociology. Bingley, UK, Emerald Publishing Limited, 273–300.

Lamminmäki, Riikka (2006): Muuttuva ilmasto ja media: Ilmastonmuutosilmiön ja –riskin rakentuminen sanomalehtikeskustelussa 2004–2005. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Lietonen, Anni (2014): There should be a law against climate change – how and why Finnish civil society organizations succeeded in pushing for the Climate Change Act 2015. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Luhtakallio, Eeva ja Ylä-Anttila, Tuomas (2011): Julkisen oikeuttamisen analyysi sosiologisena tutkimusmenetelmänä. Sosiologia 48:1, 34–51.

Lyytimäki, Jari (2009): Hiipuuko ilmastokeskustelu?: Julkisen keskustelun merkitys ilmastopolitiikan valtavirtaistamiselle. Yhteiskuntapolitiikka 74:5, 537–541.

Lyytimäki, Jari (2012): The Environment in the headlines: Newspaper coverage of climate change and eutrophication in Finland. Helsinki: Finnish Environment Institute.

Oivo, Katariina (2014): Inspired Justice Environmentalism. Action and Moral Argumentation of Indian Civil Society on Climate Change. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Perussuomalaiset (15.1.2019): Perussuomalainen ympäristö- ja energiapolitiikka. Saatavilla <https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2019/01/Ymparisto_ja_energiapolitiikka_15.1.2019.pdf>. Luettu 25.2.2019.

Piispa, Mikko ja Myllyniemi, Sami (2019): Nuoret ja ilmastonmuutos: Tiedot, huoli ja toiminta Nuorisobarometriä valossa. Yhteiskuntapolitiikka 84:1, 61–69.

Schmidt, Andreas; Ivanova, Ana ja Schäfer, Mike S. (2013): Media attention for climate change around the world: A comparative analysis of newspaper coverage in 27 countries. Global Environmental Change 23:5, 1233–1248.

Schäfer, Mike S.; Ivanova, Ana ja Schmidt, Andreas (2014): What drives media attention for climate change? Explaining issue attention in Australian, German and Indian print media from 1996 to 2010. *International Communication Gazette* 76:2, 152–176.

Tikkakoski, Katri (2017): "Maailman valtiot pystyvät yhteistyöhön, kun tarpeeksi iso asia on kyseessä": Diskurssianalyysi suomalaisten joukkotiedotuksen Pariisin ilmastopöytäkirjan representaatioista. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Valkonen, Jarno ja Saaristo, Kimmo (2010): Luonto ja yhteiskunta: Ympäristösosiologian lähtökohdat. Teoksessa Valkonen, Jarno (toim.): *Ympäristösosiologia*. Helsinki, WSOYpro, 7–29.

Vehkalahti, Pertti (2016): Ilmastonmuutoksen ydinasiat: Ilmastokonsensus fennovoimakirjoittelussa 2007–2013. *Media & viestintä* 39:2, 93–116.

Ylä-Anttila, Tuomas ja Luhtakallio, Eeva (2016): Justifications Analysis: Understanding Moral Evaluations in Public Debates. *Sociological Research Online* 21:4, 1–15.